

עמיתים קרנות הפנסיה הוותיקות

דוח כספי ביניים ליום 30 בספטמבר 2022

קרן פנסיה ותיקה כניהול מיוחד



נתיב

קרן הפנסיה של פועלי ועובדי
מפעלי משק ההסתדרות בע"מ

קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר

דוח המנהל המיוחד ליום 30 בספטמבר, 2022

תוכן עניינים

<u>1</u>	<u>כללי</u>	<u>3</u>
<u>2</u>	<u>אירועים והתפתחויות בתקופת הדיווח</u>	<u>3</u>
<u>3</u>	<u>סיוע ממשלתי וגירעון אקטוארי</u>	<u>5</u>
<u>4</u>	<u>כרית ביטחון לקרנות</u>	<u>6</u>
<u>5</u>	<u>תיאור תמציתי של קרנות הפנסיה</u>	<u>7</u>
<u>6</u>	<u>תיאור הסביבה העסקית</u>	<u>9</u>
<u>7</u>	<u>מצב כספי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר</u>	<u>15</u>
<u>8</u>	<u>תוצאות הפעילות</u>	<u>18</u>
<u>9</u>	<u>השפעת גורמים חיצוניים</u>	<u>19</u>
<u>10</u>	<u>בקורות ונהלים חיצוניים</u>	<u>21</u>
<u>11</u>	<u>בקרה פנימית על דיווח כספי</u>	<u>22</u>

1. כללי

קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר הן "קופות גמל לקצבה" ו"קרנות ותיקות", כהגדרת המונחים בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005 (להלן: "חוק הפיקוח גמל") ובתקנות מס הכנסה (כללים) לאישור וניהול קופות גמל, התשכ"ד-1964 (להלן: "תקנות מס הכנסה"), והן מאושרות ופועלות לפיהם. מטרת קרנות הפנסיה הוותיקות היא לספק ביטחון סוציאלי לעמיתים. הממשלה החליטה בחודש מרס 1995 על סגירתן של הקרנות להצטרפות עמיתים חדשים החל מיום 1.4.1995, בין היתר, בשל גירעונות עצומים שהצטברו בהן. בשנת 2003 חוקקה הכנסת תיקון לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 (להלן: "חוק הפיקוח"), במסגרתו הוסף לחוק הפיקוח פרק ז', אשר החיל תכנית הבראה בקרנות הפנסיה הוותיקות. בהתאם להוראות פרק ז' לחוק הפיקוח (סעיף 78ז), מינה המפקח על הביטוח מנהל מיוחד לקרנות, וקבע להן תקנון אחיד (סעיף 78ט לחוק), אשר הוראותיו החליפו את תקנוני הפנסיה של הקרנות ביום 1.10.2003. הקרנות כולן הן גופים ללא כוונת רווח. כל משאביהן משמשים לתשלום קצבאות לעמיתים ולהוצאות התפעול. אין לקרנות הון עצמי, וכל כספיהן הם כספי העמיתים והגמלאים שהופקדו במשך שנים רבות והפירות שאלה הניבו, וכן כספי סיוע ממשלתי שהן מקבלות בהתאם לפרק ז' לחוק הפיקוח.

2. אירועים והתפתחויות בתקופת הדיווח

הנתונים המוצגים בפרק זה הינם הנתונים המצרפיים לכל שמונה הקרנות:

חקיקה בנושא הבטחת היציבות בתשואות קרנות הפנסיה

ביום 4 בנובמבר 2021 התקבל בכנסת חוק ההתייעלות הכלכלית לשנות התקציב 2021-2022 בפרק ג לחוק ההתייעלות הכלכלית שעניינו הבטחת היציבות בתשואות קרנות הפנסיה. בחוק נקבע כי מנגנון אגרות החוב המיועדות יוחלף במנגנון חדש של הבטחה להשלמת תשואה כך ש-30% מנכסי קרנות הפנסיה שעד חקיקת החוק הושקעו באג"ח מיועדות, יושקעו בהתאם למנגנון שנקבע בחוק וייהנו מזכאות להבטחת תשואה שנתית של 5.15% צמוד מדד. ביום 27 ביולי 2022 התפרסם חוזר פנסיה 2022-3-2 המתקן את חוזר פנסיה 2006-4 לעניין הוראות דיווח כספי לקרנות פנסיה וותיקות להן מונה מנהל מיוחד. החוזר התאים את הוראות הגילוי בדוח הכספי ובדוח האקטוארי של קרנות הפנסיה הוותיקות להן מונה מנהל מיוחד לקיומו של מנגנון הבטחת תשואה, כך שבמאזן החשבונאי ובמאזן האקטוארי נוספו סעיפים המשקפים את המדידה הנדרשת.

הדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2022 כוללים את השפעת המעבר הצפוי ממנגנון של רכישת אגרות חוב מיועדות בתשואה ריאלית שנתית של 4.86% לתקופה של 15 שנים, למנגנון הבטחת תשואה ריאלית שנתית של 5.15% לתקופה של 5 שנים וזאת החל מיום 1 באוקטובר 2022. בהתאם להוראות החוזר השפעה זו נאמדה נכון למועד הדוחות בגידול של כ-300 מיליון ש"ח בהתחייבויות הפנסיוניות, בניכוי סבסוד ממשלתי.

ביום 1 בנובמבר 2022 נתקבלה לראשונה ממדינת ישראל הבטחת תשואה על נכסים מנוהלים בסך 141 מיליון ש"ח, באחת מהקרנות.

שיפור במצב האקטוארי

ליום 30 בספטמבר 2022, לאחר רישום כל יתרת הסיוע הממשלתי שטרם שולם ורישום חלק מכרית הביטחון, הקרנות מאזנות אקטוארית. הגירעון המצרפי לפני סיוע של קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר עומד על 220.9 מיליארד ש"ח ליום 30 בספטמבר 2022 לעומת 275.9 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2021, קיטון בשיעור של כ-19.9%. הקיטון בגירעון נובע בעיקרו מעליית וקטור הריביות שקוזז חלקית ע"י התשואה השלילית על הנכסים והירידה בשווי ההון של הסיוע הממשלתי. השיפור במצב האקטוארי מתבטא בירידה בהיקף השימוש של הקרנות בכרית הביטחון מסך של 50.5 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2021 (כ-84% מתקרת הכרית) לסך של 35.8 מיליארד ש"ח (כ-73% מתקרת הכרית) נכון למועד הדיווח.

הסבת קופות גמל

ברבעון השני של השנה הסתיימה הסבת מערכת זכויות העמיתים של מסלולי חופשה, חגים, ביגוד והבראה (מסלולים צוברי זכויות) בקופות הגמל חקלאים ובניין למערכת מפנה. הסבה זו השלימה את המעבר לניהול של כל זכויות העמיתים של קרנות הפנסיה וקופות הגמל, במערכת זכויות עמיתים אחת.

עדכון הנחות התמורה ושיפור עתידי בתוחלת החיים

בהתאם לחוזר רשות שוק ההון בנושא תיקון הוראות החוזר המאוחד לעניין מדידת התחייבויות - עדכון מערך ההנחות הדמוגרפי בביטוח חיים ועדכון מודל שיפורי תמורה לחברות ביטוח ולקרנות הפנסיה 2022-9-18 מיום 30/06/2022, עודכנו הנחות התמורה ושיפור עתידי בתוחלת החיים עדכון זה הביא לגידול בהתחייבויות קרנות הפנסיה של כ-5 מיליארד ש"ח.

שינויים בשוק ההון

הרבעון השני והשלישי של השנה התאפיינו בתשואות שליליות בשוק ההון. יתרת הנכסים (לא כולל סיוע ממשלתי) ירדה ל-226.2 מיליארד ש"ח לעומת 259.5 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2021, ירידה בשיעור של 12.8%. הירידה נובעת מעליית הריבית שהובילה לירידה בשווי אגרות החוב ולירידה במדדי מניות. למידע נוסף ראה סעיף 3.4 להלן.

תביעת קרן הגמלאות של חברי אגד נגד אגד

בשנת 2010 הגישה קרן הגמלאות של חברי אגד כנגד אגד תביעה בסך של 2 מיליארד ש"ח, בגין אי-ביצוע תשלומים שונים לקרן, ובכלל זה תשלומים למימון מאות פרישות מוקדמות של חברי אגד בעבר. ביום 10 באוקטובר 2021 ניתן פסק דין חלקי על-ידי בית הדין האזורי לעבודה בתל-אביב, שדחה את טענות ההתיישנות של אגד ותביעתה הנגדית וקיבל חלק מעילות התביעה של הקרן.

ביום 30 בספטמבר 2022 נחתם בין אגד לבין הקרן הסכם פשרה לסילוק התביעות ההדדיות והערעורים בתיק זה ובתיק כספי הנפטרים. הוסכם כי אגד תשלם לקרן 618 מיליון שקלים. נקבעו הסדרי תשלומים והריבית שתחול, שעבוד נכסי אגד להבטחת פירעון התשלומים והסדרים נוספים. בית הדין הארצי נתן ביום 2 באוקטובר 2022 תוקף של פסק דין להסכם הפשרה, התיק בבית הדין האזורי נסגר. תשלום ראשון על חשבון הקרן בסך של 100.7 מיליון ש"ח שולם ב-3 באוקטובר 2022. התשלום הבא צפוי להתבצע בחודש ספטמבר 2023.

ראה עדכון בפרק 9 השפעת גורמים חיצוניים.

הסכמים קיבוציים

ביום 21 במרץ 2022 חתמו הקרנות מבטחים, קג"מ, חקלאים ובניין (כל אחת בנפרד) על הסכמים קיבוציים עם ההסתדרות הכללית וועדי העובדים של כל אחת מהמקורות. עיקרי ההסכמות בהסכמים אלה מתייחסים בין היתר לתוספות שכר, הסדרי פרישה, שינויים ארגוניים, פעילויות חדשות וטכנולוגיה. למידע נוסף ראה דוח מנהל מיוחד ליום 31 בדצמבר 2021 סעיף 1.3.4.

3. סיוע ממשלתי וגירעון אקטוארי

בהתאם להוראות חוק הפיקוח, מעבירה הממשלה לקרנות סיוע ממשלתי בסך 78.3 מיליארד ש"ח צמוד למדד המחירים לצרכן של דצמבר 2003 ונושא ריבית שנתית בשיעור של 4% (פירוט לעניין היקף הסיוע הממשלתי הכולל ראה סעיף 3.5 בדוח מנהל מיוחד לשנת 2021).

במאזן האקטוארי הוקצה הסיוע כך ששיעור הגירעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברטו הוא זהה בכל אחת מהקרנות הוותיקות שבהסדר. שיטת חלוקה זו היא בתיאום ואישור הממונה על שוק ההון.

מעת לעת מתקבל מהאוצר מכתב בנושא "תזרים מזומנים לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר" הכולל לוח תזרים מזומנים מעודכן של הסיוע הממשלתי הישיר בהתאם למצבן האקטוארי של הקרנות המשקף את האמור לעיל בעניין חלוקת הסיוע בין הקרנות הוותיקות שבהסדר.

ככל שכלל נכסי הקרן, לרבות הסיוע הממשלתי, לא יספיקו לכיסוי מלוא סכום הגירעון האקטוארי, או ככל שיתקיים עודף אקטוארי, יופעל מנגנון האיזון האקטוארי הקבוע בהוראות התקנון האחד, וזאת אם הגירעון או העודף האקטוארי הם בשיעורים הקבועים לעניין הפעלת המנגנון לפי הוראות התקנון. רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון (להלן: "רשות שוק ההון") פרסמה ביום 3 למרס 2015 הבהרה, לפיה בכוונתה לקבוע בהוראות הממונה לדיווח כספי לקרנות פנסיה וותיקות, שינוי באופן הדיווח על התחייבויות ונכסי הקרן, כך ששיעור הגירעון או העודף המוצג במאזן יהיה זהה לשיעור השינוי הנדרש בהתחייבויות הקרן לשם איזון, רשות שוק ההון הבהירה כי יש להפעיל את מנגנון האיזון רק אם שיעור השינוי הנדרש בהתחייבויות הקרן לשם איזון הקרן, עולה על השיעור הקבוע בתקנון, וזאת במובחן משיעור הגירעון המוצג במאזן.

על פי הוראות התקנון, אם הגירעון האקטוארי יעלה על 5% מסך כל התחייבויות של הקרן, או ככל שייוצר גירעון אקטוארי בסכום העולה על 3% מההתחייבויות במשך שלוש שנים ברציפות, על קרן הפנסיה, בכפוף לאישורו של המפקח על הביטוח, להפעיל את מנגנון האיזון האקטוארי, כך שיופחתו זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאיירים, בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגובה יתרת הגירעון.

יצוין כי באופן דומה, ככל שייוצר עודף אקטוארי בשיעור שיעלה על 5% מסך כל התחייבויות הקרן, תהיה רשאית הקרן, בכפוף לאישור המפקח על הביטוח, להגדיל את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאיירים בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגין היתרה שעולה על 5% מסך כל התחייבויות הקרן כאמור.

מנגנון האיזון האקטוארי כולל הוראה נוספת לפיה ככל שגירעון הקרן עולה על 0.65% מסך התחייבויותיה וזאת בשל הגדלת התחייבויות הנובעות מתיקון התקנון או שינוי בהוראות הדין, תהיה הקרן רשאית להפעיל את מנגנון האיזון האקטוארי, בכפוף לאישור המפקח על הביטוח.

גובה הגירעון או העודף האקטוארי עשוי להשתנות בשל שינויים שיחולו בהנחות האקטואריות ובגורמים נוספים המובאים בחשבון בעריכת המאזנים האקטואריים ובמיוחד בגין שינויים שחלים בשיעורי ריבית ההיוון. סדרת שיעורי ריבית ההיוון נקבעת על פי שערי היוון מצוטטים על ידי חברה מצטטת שנבחרה לצורך כך על ידי משרד האוצר (להלן: "ווקטור הריביות").

היוון לפי ווקטור הריביות מתבצע על ידי היוון של תשלומים והכנסות עתידיים של הקרנות בכל תקופה לפי הנחת שיעורי תשואה חסרת סיכון ריאלית הצפויה לתקופה הנבחרת. שינויים קטנים יחסית בווקטור הריביות גורמים לשינויים גדולים בערך הנכסים וההתחייבויות, וכתוצאה מכך משפיעים באופן ניכר על היווצרות גירעון אקטוארי או עודף אקטוארי.

ליום 30 בספטמבר 2022, לאחר רישום כל יתרת הסיוע הממשלתי שטרם שולם ורישום חלק מכרית הביטחון, הקרנות מאוזנות אקטוארית.

4. כרית ביטחון לקרנות

בנוסף לסיוע הממשלתי המפורט בפרק 3 לעיל ועל מנת להגן על עמיתי וגמלאי הקרנות הוותיקות שבהסדר מפני תנודתיות בתשואות, הודיע משרד האוצר לוועדת הכספים של הכנסת ביום 19 במאי 2003 כי תועמד כרית ביטחון לקרנות.

על מנת להבטיח שימוש מיטבי בכרית הביטחון האמורה, הקים שר האוצר ועדה ציבורית לבחינת אופן השימוש בכרית הביטחון (להלן: "הוועדה הציבורית"). ביום 17 באוגוסט 2011 הגישה הוועדה הציבורית את הדוח הסופי שלה לשר האוצר.

ביום 29 לינואר 2017 פורסם בספר החוקים תיקון מס 33 לחוק. במסגרת תיקון זה נוסף לחוק סעיף 1טו78, אשר מעגן בחקיקה את נושא "כרית ביטחון כללית לקרנות וותיקות שבהסדר".

החוק כולל, בין היתר, הוראות לעניין חישוב הסכומים שיוקצו לקרנות הפנסיה, בהתקיים התנאים הקבועים לכך, ובאופן התואם את המלצות הוועדה הציבורית, כפי שבאו לידי ביטוי בנוסחה 10 לדוח הוועדה.

בהתאם להוראות החוק, הסכום המרבי שיוקצה לכרית הביטחון יעמוד על סכום של 11.32 מיליארד ש"ח. סכום זה יעודכן לפי שיעור השינוי שחל במדד לעומת מדד חודש דצמבר 2008, ובתוספת ריבית בשיעור של 3.48% לשנה מהמועד האמור. כן נכללת בחוק הוראה, ולפיה תקרת כרית הביטחון תותאם לירידה הצפויה בהתחייבויות הקרנות בשל תשלום קצבאות, וזאת בהתאם למנגנונים שונים הקבועים בחוק, ובכפוף לסייגים הקבועים בחוק לעניין זה. עוד נקבע בחוק כי כל סיוע נוסף שיינתן לקרנות הוותיקות שבהסדר לאחר מועד קבלת התיקון המוצע, ככל שיינתן, יבוא על חשבון כרית הביטחון, כך שסכום הסיוע הנוסף יופחת מכרית הביטחון.

ערך הפיצוי העתידי, ליום המאזן, בגין כרית הביטחון מחושב בהתאם לאמור בחוק, כהפרש שבין:

- גירעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי ווקטור הריביות ליום המאזן.
- גירעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי ריבית קבועה בשיעור 4%.

בחוק נקבע גם כי השימוש שיעשו הקרנות בכל שנה בכרית הביטחון תהיה עד לאיפוס הגירעון ולא תיצור עודף.

בהתאם לאמור בחוק, השווי ההוגן ליום 30 בספטמבר 2022 של תקרת כרית הביטחון לכל הקרנות הוותיקות שבהסדר המחושב על פי שוויה העתידי במועד אזילת ההון מהוון בווקטור הריבית הוא כ- 48,906 מיליון ש"ח, מתוך סכום זה נרשם סך של כ- 35,816 מיליון ש"ח בדוחות הכספיים של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר לצורך האיוון האקטוארי שלהן, דהיינו שימוש בכ- 73% מהכרית ליום 30 בספטמבר 2022 לעומת כ- 84% ליום 31 בדצמבר 2021.

בהתאם לקבוע בסעיף 1טו78(ג) לחוק, מחשבים את סכום הכרית באופן הבא:

(א) צבירת העבר- סעיפים קטנים (1) עד (4) קובעים את אופן החישוב של הסכום שהצטבר משנת 2009 ועד מועד המאזן, של הגירעון שנוצר בשל ההפרש בין ריבית חסרת סיכון לבין ריבית שנתית צמודה למדד של 4% ובגין אותה התקופה. צבירת העבר מכרית הביטחון, נכון ליום המאזן, עומדת על סך של 66,379 מיליון ש"ח.

(ב) צבירת העתיד- סעיף קטן (5) קובע את אופן החישוב של הסכום שייצבר בגין העתיד, מהשנה שלאחר שנת המאזן ועד מימוש מלוא התחייבויות הקרנות לעמיתיהן.

(ג) סעיף קטן (6) קובע את אופן החישוב של קיצוז הסכומים שיתקבלו במסגרת מימוש כרית הביטחון. נכון למועד המאזן, טרם התקבל סכום כלשהו במסגרת מימוש כרית הביטחון. הסכומים אמורים להתקבל לאחר אזילת נכסי הקרנות וכנגד התשלומים לעמיתים.

סכום הכרית שנרשם בדוחות הכספיים הוא הנמוך מבין שלושת אלה:
גובה הגירעון 35,816 מיליון ש"ח, תקרת כרית הביטחון 48,906 מיליון ש"ח והסכומים בגין צבירת העבר 66,379 מיליון ש"ח בצירוף צבירת העתיד, כהגדרתם לעיל.

5. תיאור תמציתי של קרנות הפנסיה

5.1. מבנה ארגוני של קרנות הפנסיה

שמונה הקרנות הוותיקות שבהסדר פועלות יחד תחת תקנון אחיד החל משנת 2003.

5.1.1 פירוט הקרנות

חברות בע"מ

מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד)
קרן הגמלאות המרכזית על עובדי הסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)
קרן הגמלאות של חברי אגד בע"מ (בניהול מיוחד)
קופת הפנסיה לעובדי הדסה בע"מ (בניהול מיוחד)
נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)

אגודות שיתופיות

קרן מקפת מרכז לפנסיה ותגמולים אגודה שיתופית בע"מ (בניהול מיוחד)
קרן ביטוח ופנסיה לפועלים חקלאיים ובלתי מקצועיים בישראל א.ש. בע"מ (בניהול מיוחד)
קרן הביטוח והפנסיה של פועלי בניין ועבודות ציבוריות אגודה שיתופית בע"מ (בניהול מיוחד)

5.1.2 מינוי מנהל מיוחד

החל מיום 1 באוגוסט 2021 מכהן מר אפי סנדרוב כמנהל מיוחד של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר.

בהתאם להוראות סעיפים 78(ו) ו-70(ב) לחוק הפיקוח, מוקנים למנהל המיוחד "כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים במבטח, לדירקטוריון שלו, לוועדות הדירקטוריון שלו ולדירקטורים שלו...".

5.1.3 ועדת מנהל

לפי הוראות חוק הפיקוח, מונתה ועדת מנהל לכלל הקרנות הוותיקות שבהסדר.

הסמכויות הנתונות לוועדת המנהל בהתאם לסעיף 72(ד) לחוק הפיקוח, הינם מינוי רואה חשבון ואישור דוחות כספיים.

חברי ועדת המנהל:

מר דרור יעקובסון – יו"ר הוועדה מתאריך ה- 18 באוקטובר 2021.

הגברת ג'קי סטרומינגר – חברת הוועדה.

פרופ' זיו רייך – חבר הוועדה.

5. תיאור תמציתי של קרנות הפנסיה (המשך)

5.1 מבנה ארגוני של קרנות הפנסיה (המשך)

5.1.4 ועדת השקעות

לפי הוראות סעיף 11 לחוק הפיקוח גמל, על דירקטוריון של חברה מנהלת למנות ועדת השקעות לכל קופת גמל שבניהול החברה, ורשאי הדירקטוריון למנות ועדת השקעות אחת למספר קופות גמל כאמור.

ועדת השקעות של קרנות הפנסיה: מבטחים, חקלאים, בנין, אגד, הדסה ונתיב

מר יואל נווה- יו"ר הוועדה ונציג חיצוני

מר אורי קויאטק - נציג חיצוני

גב' מיכל נוי – נציגה חיצונית

מר יצחק בצלאל - נציג חיצוני

מר אפי סנדרוב - המנהל המיוחד

***ועדת השקעות של קרנות הפנסיה: מקפת וקג"מ וקופות הגמל שבניהול הקרנות שבהסדר**

מר דרור נגל - יו"ר הוועדה ונציג חיצוני.

מר דודו זקן - נציג חיצוני.

מר מנחם הרפז - נציג חיצוני.

מר אפי סנדרוב - המנהל המיוחד

* עד ליום 8 ביוני 2022 כיהן מר אמיר לוי כנציג חיצוני

הקרנות הוותיקות שבהסדר וכן קופות הגמל שבניהולן מהוות "קבוצת משקיעים" כהגדרתה תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012.

5.1.5 ועדת ביקורת

ועדת ביקורת מונתה על ידי הממונה על שוק ההון ביום 1 במרס, 2008.

הוועדה מונה שני חברים חיצוניים:

יו"ר הוועדה- מר איתן השחר.

חבר הוועדה- מר יוסי בהיר.

6. תיאור הסביבה העסקית

6.1. סקירה מאקרו כלכלית לרבעון שלישי 2022

הפעילות הכלכלית במשק

הרבעון השלישי התאפיין בעלייה ברמת אי הודאות בכלכלה הישראלית, כאשר אינדיקטורים שוטפים למצב המשק החלו להציג מגמות מעורבות חזקות יותר ובראשם התכווצות בשוק הדיור למגורים. במהלך הרבעון העלה בנק ישראל את הריבית בשיעור מצטבר של 1.25%. הדבר השפיע על ריביות המשכנתאות וצמצם את היקף העסקאות של דירות חדשות. בסיכומו של הרבעון השלישי, המשק צמח בשיעור של 2.1%, בהשוואה לשיעור של 7.3% ברבעון השני (במונחים שנתיים, במחירים קבועים ובניכוי עונתיות). נתון הצמיחה ואינדיקטורים שוטפים לחודש אוקטובר מצביעים על כך שהפעילות העסקית נמצאת במגמת התמתנות נוספת, של קצב ההתרחבות.

המדיניות הפיסקלית

ברבעון השלישי של השנה הסתכמה פעילות הממשלה בעודף של 1.4 מיליארד ש"ח, לעומת עודף של 7.9 מיליארד ש"ח ברבעון השני. יתר על כן, בעוד שביוני נוצר עודף של 2.5 מיליארד ש"ח, בכל אחד מהחודשים אוגוסט וספטמבר נרשם גירעון בפעילות הממשלה.

הכנסות המדינה ברבעון השלישי של השנה הסתכמו בכ-114 מיליארד ש"ח, מעט נמוכות מאלה של הרבעון השני אך גבוהות משמעותית מהכנסות הרבעון המקביל אשתקד בסך 101 מיליארד ש"ח. נתונים אלו מצביעים על כך שרמת הפעילות המשקית השתקמה מאוד בשנה האחרונה.

הוצאות המדינה ברבעון השלישי עמדו על 112 מיליארד ש"ח, לעומת 107 מיליארד ש"ח ברבעון השני ולעומת 109 מיליארד ש"ח ברבעון המקביל אשתקד.

לאחר תשעה חודשי תקציב, נמצאת הממשלה בשיעור הוצאה של כ-70% המבטא שיעור הוצאה תקציבי גבוה למדי.

שוק העבודה

שיעור האבטלה עלה ברבעון השלישי ועמד על ממוצע של 3.9%, לעומת 3.3% ברבעון השני. למרות העליה עדיין מדובר בשיעור אבטלה נמוך. שוק העבודה מוסיף להיות הדוק ומצוי בסביבת תעסוקה מלאה. החשש בבנק ישראל הוא מאירועים עולמיים שעלולים להשפיע על המשק בכלל ועל שוק העבודה בפרט (ראה גם סעיף 7.8 בנושא עליית השכר הממוצע במשק).

אינפלציה ומדיניות מוניטרית

שיעור האינפלציה בתשעת החודשים הראשונים של השנה הינו 4.3%, לעומת 2.5% בתקופה מקבילה אשתקד. ברבעון השלישי של השנה עלה מדד המחירים לצרכן בשיעור של 1.0% וזאת לאחר עליה של 1.8% ברבעון השני ו-1.5% ברבעון הראשון. על אף העלייה המתמשכת, האינפלציה בישראל נותרה נמוכה משמעותית מהאינפלציה במרבית המדינות המפותחות. בשנת 2021 ההתייקריות היו ממוקדות מאוד בעיקר בתחום האנרגיה והסחורות, בשנת 2022 האינפלציה התפתחה גם בענפי השירותים. במטרה לרסן את העלייה באינפלציה, העלה בנק ישראל את הריבית מספר פעמים במהלך תשעת החודשים הראשונים של השנה (0.65% ברבעון השני וב-1.25% ברבעון השלישי). באוקטובר ובנובמבר העלה בנק ישראל שוב את הריבית ב-0.75% וב-0.5% בהתאמה ובכך העמידה על שיעור של 3.25%.

הכלכלה העולמית

במהלך 2022 התהפכה המגמה האופטימית שאפיינה את היציאה מהקורונה כאשר הכלכלה העולמית נדרשה להתמודד עם השפעות של מספר אירועים משמעותיים: הפלישה הרוסית לאוקראינה והמתיחות הגיאופוליטית שזו יוצרת, עליה מתמשכת באינפלציה וההאטה בסין.

הפלישה של רוסיה לאוקראינה הובילה למשבר אנרגיה חמור, מחירי הדלק באירופה עלו יותר מפי 4 מאז 2021, מה שמעלה את הסיכוי למחסור באנרגיה בחורף הבא ואילץ. ברבעון השלישי נותרו מחירי האנרגיה גבוהים. באופן רחב יותר, הסכסוך גם העלה את מחירי המזון בשווקים ברחבי העולם וגרם במשקי הבית עם הכנסה נמוכה ברחבי העולם, למצוקה.

לחצי האינפלציה המתמשכים הובילו בנקים מרכזיים רבים ביניהם הבנק המרכזי האמריקאי, האירופי והבריטי, להעלות את הריבית. בארה"ב עלתה הריבית במהלך הרבעון השלישי בשיעור חד של 2.25% (מרמה של 1% בשלהי הרבעון השני ל-3.25% בסוף הרבעון השלישי). הבנק המרכזי האירופאי החל בתהליך של ריסון מוניטרי באיחור ורק ברבעון השלישי של השנה העלה את הריבית ב-2%.

השווקים הפיננסיים בעולם ובישראל

השווקים הפיננסיים בעולם המשיכו ברבעון השלישי את המגמה השלילית שנרשמה ברבעון השני. אולם, ירידות השערים בשוקי המניות התמתנו, לעומת עוצמתן ברבעון השני של השנה. העלאת הריבית בארה"ב הביאה לכך ששוק האג"ח של האוצר האמריקאי רשם ברבעון הנדון הפסדי הון משמעותיים יותר מאלה שנרשמו ברבעון השני של השנה.

השווקים הפיננסיים התאפיינו בתנודתיות רבה בתשעת החודשים הראשונים של השנה והסתיימו בירידה של המדדים - S&P 500 ירד ב-24.8%, Nasdaq ירד ב-32.4% וה-Euro Stoxx 600 הפן-האירופאי ירד ב-20.5%.

ברבעון השלישי רמת התנודתיות היתה גבוהה למדי ובסיכומו של הרבעון, מדד S&P 500 ירד ב-5.3%, ה-Nasdaq איבד 4.1% מערכו וה-Euro Stoxx 600 הפן-האירופאי ירד ב-4.7%. לעומת המדדים המרכזיים בעולם, דווקא שוק המניות הישראלי שמר על ערכו ברבעון הנדון ומדד ת"א 35 סיים בעלייה של כ-0.5%. בתשעת החודשים הראשונים של השנה ירד מדד ת"א 35 ב-7.1%.

איגרות החוב הממשלתיות והקונצרניות רשמו הפסדי הון ברבעון השלישי, במקביל לעליית הריבית, בקרב הבנקים המרכזיים בעולם. כתוצאה מכך, נרשמו עליות של עקומי התשואה לפדיון הממשלתיים. במהלך הרבעון, נרשמה עליה של כ-2.4% בתשואה לפדיון באיגרת החוב של האוצר האמריקאי ל-10 שנים, שנסחרה בסופו ברמה של 3.8%. התפתחות זו הינה בבחינת התאמה מהירה של שוק האג"ח לסביבת האינפלציה הגבוהה ולריבית הקצרה המאמירה. גם שוק האג"ח הממשלתי בישראל נסחר במגמה שלילית ברבעון הנדון, אך בשיעורים צנועים יותר מאשר בארה"ב.

בזירת המט"ח, האינדקס הדולרי (DXY) עלה במהלך הרבעון. שער היומי היה גבוה ב-5.5% בממוצע, לעומת שער היומי הממוצע ברבעון השני של השנה. ברבעון השלישי, נסחר השקל כנגד הדולר האמריקאי בשער ממוצע הגבוה בכ-1.7% (פיחות), לעומת שער המסחר הממוצע ברבעון השני. מול האירו, דווקא נרשמה התחזקות של השקל שנסחר בשער ממוצע הנמוך בכ-3.7% ברבעון השלישי, לעומת שער היומי הממוצע ברבעון השני.

6. תיאור הסביבה העסקית (המשך)

6.2. השפעת חוקים, תקנות והוראות חדשות על עסקי קרן הפנסיה

צו הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (דחיית המועד הקובע), התשפ"ב-2022.

ביום 4 בנובמבר 2021 התקבל בכנסת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2021 ו-2022), התשפ"ב-2021 (להלן – "חוק ההתייעלות הכלכלית"). פרק ג' לחוק ההתייעלות הכלכלית, שעניינו הבטחת היציבות בתשואות קרנות הפנסיה, קובע כי מנגנון איגרות החוב המיועדות לקרנות הפנסיה החדשות ולקרנות הפנסיה הוותיקות יוחלף במנגנון חדש של הבטחה להשלמת תשואה (להלן – מנגנון השלמת תשואה). במסגרת הפרק האמור נקבע כי 30% מנכסי קרנות הפנסיה, אשר עד לחקיקת חוק ההתייעלות הכלכלית הושקעו באיגרות חוב מיועדות, יושקעו בהתאם למדיניות ההשקעה של מסלול השקעה בקרן בהתאם למנגנון שנקבע בחוק, וייהנו מזכאות להבטחת תשואה שנתית של 5.15% (צמודה למדד).

עוד נקבע כי תחילתו של הפרק האמור תהיה ביום 1 ביולי 2022, או במועד מאוחר יותר שייקבע שר האוצר. ביום 23 לפברואר פורסם צו הדוחה את תחילת הפרק ליום 1 באוקטובר 2022 (ואכן התקנות נכנסו לתוקפן במועד זה). זאת, על מנת שמנגנון השלמת התשואה יחל בתחילת רבעון קלנדר, כך שיותאם להוראות הדיווח המיוחדות של החברות המנהלות המבוצעות בתחילת כל רבעון לפי הדין.

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים) התשפ"ב-2022

התקנות פורסמו ביום 24 במאי 2022 בהמשך לתיקון שעניינו הבטחת היציבות בתשואות קרנות הפנסיה (ביטול האג"ח המיועדות). בתקנות נקבע כי 30% מנכסי קרנות הפנסיה, שצפויים להתפנות, באופן הדרגתי, עם פדיון של אג"ח מיועדות המוחזקות כיום בקרן, יושקעו בהתאם למדיניות ההשקעה של הקרן, וייהנו מזכאות להבטחת תשואה שנתית בשיעור של 5.15% (צמודה למדד).

לצורך כך, בוצעו תיקונים בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), תשע"ב-2012, על מנת להתאימן למנגנון החדש. להלן עיקרי התיקונים שבוצעו:

1. ביטול החובה להשקיע 30% מנכסי הקרן באגרות חוב מיועדות, ובמקום זאת לקבוע חובה להשקיע באפיק השקעה מובטח תשואה שנתית בשיעור של 5.15% (צמודה למדד), כך שביחד עם סך ההשקעה באג"ח מיועדות, שיעור ההשקעה הכולל בנכסים אלו יהיה 30% מנכסי הקרן.

2. אחוז התיק שניתן להשקעה בנכסים מסוכנים (ללא דירוג או בדירוג נמוך) – בוצעו ההתאמות הנדרשות, על מנת שניתן יהיה לשמר את ההיקף היחסי של ההשקעה בנכסים מסוכנים כפי שהיה עד כה. בהתאם, נקבע כי ניתן יהיה להשקיע בנכסים אלו, בשיעור של עד 50% מסך הנכסים כולל סיוע, או 31.43% מסך הנכסים, ללא סיוע.

החוזר המאוחד שער 5 (חלק 4 פרק 3) – דיווח לממונה על שוק ההון עודכן ב 27 יולי 2022 ובו שולבו ההנחיות לאופן הדיווח בהתאם למנגנון הבטחת התשואה. המועד הראשון בו הנחיות אלה תקפות הן לגבי הדיווח שיימסר ב 15.11.22.

6. תיאור הסביבה העסקית (המשך)

6.3. חוזרי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון

6.3.1 שירות ללקוחות גופים מוסדיים, חוזר גופים מוסדיים 2022-9-1, הסדרת אופן התנהלותם של הגופים המפוקחים במסגרת בירור תלונות ציבור, חוזר גופים מוסדיים 2022-9-3, חוזר בירור ויישוב תביעות וטיפול בפניות ציבור חוזר גופים מוסדיים 2022-9-2

לאור מדיניות רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון להבטיח קבלת שירות נאות לציבור המבוטחים והחוסכים נקבעו בחוזרים לעיל שפורסמו ב-2 לינואר 2022, ונכנסו לתקפם ששה חודשים מיום פרסומם, מספר שינויים:

- השירות לאזרחים ותיקים יותאם למאפייניהם הייחודיים ויהיה מקצועי, מכבד ויעיל. לאור האמור, נקבע כי גוף מוסדי ימנה ממונה אזרחים ותיקים שתפקידו יהיה להתוות את מדיניות החברה בנושא שירות לאזרחים ותיקים, לפלח את צרכיהם ולהתאים את התהליכים השונים לאוכלוסייה זו.
- קוצרו לוחות הזמנים למענה של הגופים המוסדיים לפניות ציבור שמופנות אליהם מטעם הרשות לגבי אזרחים ותיקים - בתוך 21 ימים מהיום שבו הועברה אליהם על ידי הרשות ולגבי אנשים עם מוגבלויות בתוך 14 ימים.
- נקבע כי אופן יישוב התביעות לאזרחים ותיקים יותאם למאפייניהם הייחודיים ויהיה מקצועי, מכבד ויעיל ויכלול, ככל הניתן, גם מענה וליווי אישי. בנוסף, נקבע כי גוף מוסדי יאפשר לתובע אזרח ותיק להגיש תביעה בעל פה, למעט אם האזרח הוותיק ביקש לעדכן אמצעי אלקטרוני לצורך ההתקשרות עמו.
- בעמיתים מונה ממונה אזרחים ותיקים.

6.3.2 תיקון הוראות החוזר המאוחד לעניין דין וחשבון לציבור - גילוי אודות רואה חשבון מבקר בדוח תיאור עסקי התאגיד, חוזר גופים מוסדיים 2022-9-11

ביום 29 בדצמבר 2021 פורסם ברשומות תיקון לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל-1970 בדבר ביטול חובת גילוי היקף שעות העבודה של רואה החשבון המבקר בדוח הדירקטוריון אשר נכנס לתוקף במועד פרסומו, ויחול החל מהדוחות התקופתיים לשנת 2021. תיקון זה מבטל את חובת הדיווח על שעות ביקורת של רואה חשבון מבקר בדוח תיאור עסקי התאגיד של גופים מוסדיים ומצמצם את פירוט היקף שכר הטרחה לפי סוגי השירות שנותן רואה החשבון המבקר. מטרת החוזר היא להחיל את התיקון האמור גם בדוח תיאור עסקי התאגיד של גופים מוסדיים ובאותם מועדים. הוראות החוזר יחולו החל מהדוח התקופתי לשנת 2022 (אלא אם החברה בוחרת ליישמו לדוח התקופתי של 2021). כצעד משלים, פורסם לצד החוזר מכתב לדירקטוריון המבהיר את החשיבות בקיום דיון מעמיק הנערך במסגרת וועדות הדירקטוריון אודות איכות והיקף עבודת רואי החשבון המבקרים.

6.3.3 תיקון הוראות החוזר המאוחד – פרק 4 לשער 5 "ניהול נכסי השקעה" (אג"ח מיועדות)

מתן אפשרות להעביר נכסים לא סחירים לאפיק השקעה מובטח התשואה ממשקיעים מוסדיים אחרים הנמנים על אותה קבוצת משקיעים. לא רלוונטי למתכונת ניהול הבטחת התשואה בקרנות הוותיקות. התיקון נעשה במטרה לאפשר לגופים המוסדיים לנהל את אפיק ההשקעה מובטח התשואה לפי מדיניות ההשקעות של מסלול ההשקעות של הקרן שבו מנוהלים היקף הנכסים הגדול ביותר בעוד שכיום הרגולציה איננה מאפשרת לבצע עסקה בנכסים סחירים בין שני משקיעים מוסדיים הנמנים על אותה קבוצת משקיעים. כמו כן, ניתנות הבהרות לגבי מאפייניהם של סלי השקעה. לצד זאת, מבוצעים שני תיקונים שיכולים להיות רלוונטיים לקרנות הוותיקות:

- תיקון טעות סופר כך שיוברה שלא ניתן להשאיל ניירות ערך במסגרת ה"מחסנית" של 5% מהיקף נכסי המשקיע המוסדי.
- קביעה כי השקעה של גוף מוסדי או קבוצת משקיעים בתאגיד נדל"ן בשיעור העולה על 20% מסוג מסוים של אמצעי שליטה ועד שיעור של 49% מסוג מסוים של אמצעי שליטה, תתאפשר רק בתנאי שאמצעי השליטה בתאגיד הנדל"ן לא סחירים.

6. תיאור הסביבה העסקית (המשך)

6.3 חוזרי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון (המשך)

6.3.4 חוזר מבנה אחיד 2021-9-7 וחוזר אופן הפקדת תשלומים 2021-9-8

ההתפתחויות הטכנולוגיות של השנים האחרונות חידדו את הצורך להסדיר את תהליכי העברת המידע והכספים בין הגורמים השונים בשוק החיסכון הפנסיוני באופן ממוכן, במטרה לייעל את תהליכי העבודה, להסיר חסמים טכנולוגיים, לעודד ולתמוך בקיומו של שוק תחרותי, משוכלל ומפותח, תוך הגברת השקיפות ושיפור מהימנות וזמינות המידע הרלוונטי לחסכונות הפנסיוניים של הציבור. שני החוזרים מגבשים את הכלים בהם תבוצע התקשורת בין הגופים במשק. החוזרים עונים יחדיו על תהליך זה. חוזר מבנה אחיד מגדיר "רשומה אחודה", אשר תשמש את הגופים המוסדיים, בעלי הרישיון, מעסיקים וצרכני מידע נוספים בתחום החיסכון הפנסיוני, במסגרת הפעולות העסקיות השונות המתבצעות ביניהם, העדכונים מיום 8 בפברואר 2022 דוחים כניסה לתוקף של חלק מהוראות החוזרים נוכח פניות מהשוק להעדר זמן מספק להערכות לשינויים בחוזר באופן מיטבי. שינויים עיקריים שנדחה מועד היישום שלהם הם בממשק מעסיקים, נספח ה' ובממשק אירועים (כללים להעברת היזון חוזר לבקשת מידע של לקוח), מ-20 בפברואר ל-22 במאי 2022, כמו כן החוזרים מבטלים את שלב הביניים לשימוש בטכנולוגיות API. בנוסף, בחוזר "אופן הפקדת תשלומים לקופת גמל – תיקון" בוצעו עדכונים בלוחות הזמנים למתן היזון חוזר מגוף מוסדי למעסיק, מועד היישום של עדכונים אלה נקבע גם הוא למאי 2022. לא כל הוראות התיקון רלוונטיות לפעילות של קרן וותיקה לדוגמה ממשק הצטרפות וניוד. סעיפים החלים על עמיתים שהוגדרו לחודש מאי 2022 פותחו בזמן בהתאם לדרישה בחוזרים.

6.3.5 חוזר דיווח אירועי סייבר וכשל טכנולוגי 2022-9-15

בנוסף לגידול שחל בשנים האחרונות במספר אירועי הסייבר והכשלים הטכנולוגיים המתרחשים בגופים פיננסיים בארץ ובעולם, חלה עליה ברמת התחכום ובפוטנציאל הנזקים שהם עלולים לגרום. רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון פרסמה חוזר הקובע את הכללים למסירת עדכון מידע ומפורט ככל הניתן במקרה של אירוע סייבר או אירוע טכנולוגי אחר. החוזר נכנס לתוקף ב-23 במאי 2022 (ביום פרסומו). אירוע יוגדר מהותי וכזה המצריך דיווח בכל מקרה בו מתקיים לפחות אחד מהתבחינים הבאים:

- (1) אירוע אשר גרם לשיבוש מהותי בפעילות הגוף המוסדי, אשר נמשך למעלה משלוש שעות ממועד גילוי האירוע על ידי הגוף המוסדי;
- (2) אירוע בו נפגעו או הושבתו מערכות ייצור של הגוף המוסדי המכילות מידע רגיש למשך של יותר משלוש שעות;
- (3) אירוע בעל השפעה מהותית, בהתאם להערכת הגוף המוסדי, על זכויות עמיתים או מבטחים של הגוף המוסדי;
- (4) אירוע שמצריך מעורבות ישירה של מנהל הגנת הסייבר או מנהל מערכות המידע בהיקף של ארבע שעות ומעלה;
- (5) אירוע סייבר המעיד על מתווה תקיפה חדש או המעיד על רמת מורכבות גבוהה, למיטב ידיעתו והבנתו של הגוף המוסדי;
- (6) קיימות אינדיקציות לכך שמידע רגיש אודות עמיתים, מבטחים או עובדים, נחשף, דלף, שובש או נמחק;
- (7) קיימות אינדיקציות לחדירת גורם ללא הרשאות מתאימות או גורם בעל הרשאות אשר שקיים חשש כי הפעולות שהוא הגורם עלולות להביא לפגיעה במידע במערכות הגוף המוסדי;
- (8) התקבלו דרישת כופר או סחיטה מכל גורם שהוא, למעט מקרים בהם הגוף המוסדי בדק את הדרישה ויידא כי לא מדובר באירוע;
- (9) התקבלה החלטה של הגוף המוסדי לנקוט בפעולות הגנה או מנע, על מנת להתמודד עם חשיפה אפשרית של מערכות הגוף המוסדי עקב אירוע או חשש לאירוע אצל ספק שירות חיצוני או בעל רישיון המחובר למערכות הגוף המוסדי;
- (10) התקבלו דיווח או פניה לגבי אירוע מגורם חיצוני לגוף המוסדי, למעט דיווחים המגיעים בעקבות בדיקות או ביקורות שבוצעו ביוזמת הגוף המוסדי או הרשות ולמעט דיווחים ופניות שנבדקו על ידי הגוף המוסדי והגוף המוסדי וידא כי לא מדובר באירוע;
- (11) אירוע אשר חייב בדיווח לגופי ממשלה ואכיפה אחרים.

6. תיאור הסביבה העסקית (המשך)

6.3 חוזרי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון (המשך)

6.3.6 תיקון הוראות החוזר המאוחד לעניין מדידת התחייבויות - עדכון מערך ההנחות הדמוגרפיים בביטוח חיים ועדכון מודל שיפורי תמותה לחברות ביטוח ולקרנות הפנסיה 2022-9-18

החוזר פורסם ביום 30 בספטמבר 2022 ונכנס לתוקף עם פרסומו. הנחות דמוגרפיות עומדות בבסיס קביעת מקדמי קצבה במועד הפרישה בקרנות הפנסיה ובפוליסות בביטוח חיים. ההנחות הללו עוברות תהליך מתמיד של כיוול ושכלול לצורך שיפור התאמתן לנתונים בפועל. נתונים שאספה רשות שוק ההון מהגופים המוסדיים, מהתקופה שבין 2013-2018, עובדו ונותחו ברשות החל מחודש פברואר 2020 ובהתאם לתוצאות, הרשות פרסמה את עדכון החוזר לגבי ההנחות על שיפור בתוחלת החיים. המשמעות של התארכות תוחלת החיים, היא שקצבאות הפנסיה ישולמו לתקופות ארוכות יותר ולפיכך, תגדלנה התחייבויות הגופים הפנסיונים.

6.3.7 תיקון חוזר הוראות דיווח כספי לקרנות פנסיה וותיקות להן מונה מנהל מיוחד 2022-3-2

החוזר פורסם ב-27 ליולי 2022 והוא מעדכן את הוראות הגילוי של קרנות פנסיה וותיקות להן מונה מנהל מיוחד בעקבות המעבר למנגנון השלמת התשואה. ההוראות תחולנה מהדוח התקופתי לרבעון השני של 2022. בנוסף ב-18 ליולי 2022 התקבלה הנחיה מרשות שוק ההון וביטוח וחיסכון כי יש להיערך גם ליישום האמור בטיטות חוזר גופים מוסדיים 2020-219 עדכון הוראות החוזר המאוחד לעניין מדידה ודין וחשבון לציבור – הבטחת השלמת תשואה לקרנות פנסיה", למועד הדוח התקופתי לרבעון השני של 2022 (זאת למרות שטרם פורסם חוזר מעודכן).

6.3.8 תיקון הוראות החוזר המאוחד – אקטואר ממונה ואקטואר ראשי 2022-9-23

רשות שוק ההון עדכנה את הוראותיה הנוגעות למערך האקטוארי במבטחים בשל השינויים שבוצעו בהוראות הבאות הנוגעות לתחום: כניסתן לתוקף של הוראות דירקטיבה EC/2009/138, המכונה "Solvency II" המתייחסות, בין השאר, לשיטות, עקרונות ומודלים אקטואריים שהגופים המוסדיים נדרשים ליישם לטובת קביעת ההון הנדרש לכוסר הפירעון שלהם; וכניסתו הצפויה לתוקף של תקן IFRS17 ביום 1 בינואר 2024, שמרחיב אף יותר את מעורבותם של האקטוארים בקביעת ההתחייבויות הביטוחיות, רווחיות העסקים וגורמים נוספים שיש לשקף במסגרת הדוחות הכספיים של חברות הביטוח; והוראות האיגוד הבינ"ל של המפקחים על הביטוח (The international Association of Insurance Supervisors), הקובע כי מערכי הבקרה צריכים להיות בלתי תלויים ומנוהלים ע"י מנהל יחיד. בהתאם, התיקון קובע כי מבטח ימנה אקטואר ראשי, הוא האקטואר הממונה, שיהיה אחראי על מערך האקטואריה, יפקח על עבודתם של האקטוארים הממונים ושל עובדים אחרים אשר עוסקים בעבודה אקטוארית. על הקרנות הוותיקות לא חלה הדרישה למנות אקטואר ראשי. התיקון קובע כי אקטואר ממונה, במבטח (לא במבטח פנסיוני) יוודא שהמודלים, השיטות והחישובים האקטואריים בענף הביטוח עליו הוא ממונה עומדים בהוראות הדין ובסטנדרטים מקצועיים. הוראות אלה אינן חלות על הקרנות הוותיקות. בהתייחס לסעיף 7(2)(ב), שכן חל על הקרנות הוותיקות, לחוזר שקובע, כי "אקטואר ממונה של קופת גמל לקצבה יהיה אחראי על חישוב המאזן האקטוארי של הקרן עליה הוא ממונה, על חישוב המקדמים הכלולים בתקנון הקרן ועל קביעת ההנחות, שעל בסיסן יחושבו המאזן האקטוארי והמקדמים האמורים; בעבודתו זו יעשה שימוש במודלים, הנחות, שיטות וחישובים אקטואריים אשר עומדים בהוראות הדין ובסטנדרטים מקצועיים". סעיף זה חל על קרנות הפנסיה הוותיקות, אך אין בסעיף זה חידוש משום שכך פועלות קרנות הפנסיה עוד טרם התיקון. כמו כן, נקבע, כי "אם הדוחות הכספיים של מבטח פנסיוני אינם תואמים את המלצות האקטואר הממונה בנוגע למאזן האקטוארי, יפורטו הסיבות לכך בביאור לדוחות הכספיים" – כך פועלות הקרנות במידה ואכן קיים מצב שכזה.

7. מצב כספי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר

7.1 נכסים נטו לפני סיוע (במיליוני ש"ח)

סעיף	ספטמבר 2022	התפלגות הנכסים	ספטמבר 2021	התפלגות הנכסים	דצמבר 2021	התפלגות הנכסים	אחוז שינוי ספטמבר 2022 דצמבר 2021
רכוש שוטף	6,399	2.8%	10,865	4.3%	10,453	4.0%	(38.8%)
אג"ח מיועדות(*)	91,176	40.3%	101,972	40.2%	105,293	40.6%	(13.4%)
נירות ערך לא סחירים	28,696	12.7%	23,853	9.4%	25,235	9.7%	13.7%
נירות ערך סחירים	80,053	35.4%	95,861	37.8%	97,916	37.7%	(18.2%)
פיקדונות והלוואות	18,400	8.1%	18,136	7.1%	17,827	6.9%	3.2%
מקרקעין	274	0.1%	236	0.1%	273	0.1%	0.4%
נכסים אחרים (כולל סיוע גיל הפרישה לנשים)	5,074	2.2%	6,203	2.4%	5,841	2.3%	(13.1%)
התחייבויות פיננסיות	(3,858)	(1.7%)	(3,194)	(1.3%)	(3,326)	-1.3%	16.0%
סך הכל	226,213	100.0%	253,931	100.0%	259,511	100.0%	(12.8%)

(*) שיעור האחזקה באג"ח מיועדות בשווי הוגן.

7. מצב כספי (המשך)

7.2 התחייבויות (במיליוני ש"ח)

סעיף	ספטמבר 2022	ספטמבר 2021	דצמבר 2021	אחוז שינוי ספטמבר 2022 דצמבר 2021
התחייבויות צבורות	410,320	448,784	480,941	(14.7%)
התחייבויות פנסיוניות בשל זכויות הצפויות להיצבר בקרן בניכוי דמי גמולים עתידיים	8,756	13,142	9,835	(11.0%)
סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות	419,076	461,926	490,776	(14.6%)
סיוע ממשלתי בגין כרית ביטחון	(35,816)	(37,199)	(50,519)	(29.1%)
סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בעתיד	-	(15,726)	(17,836)	-
סבסוד ממשלתי בגין נכסי הקרן שבגינם הקרן תהיה זכאית להבטחת תשואה וצפויה להשקיע בהן בעתיד	(13,668)	-	-	-
אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי	(143,379)	(155,070)	(162,910)	(12.0%)
סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד וסיוע ממשלתי	226,213	253,931	259,511	(12.8%)

סעיף	ספטמבר 2022	ספטמבר 2021	דצמבר 2021	אחוז שינוי ספטמבר 2022 דצמבר 2021
<u>גרעון אקטוארי לפני אומדן סיוע ממשלתי עתידי</u>				
יתרת גרעון בסוף שנת המאזן הקודמת	(275,877)	(254,017)	(254,017)	8.6%
התפתחויות דמוגרפיות וכלכליות	(6,130)	(1,350)	(1,940)	-
השפעת השינוי בריביות ההיוון ובתשואת הקרן על הגרעון	66,048	5,535	(13,194)	-
שינויים אחרים בהנחות ובשיטות	(4,961)	(351)	(8,920)	(44.4%)
שינויי חקיקה ותקנון	-	-	2,194	-
יתרת גרעון בסוף שנת המאזן	(220,920)	(250,183)	(275,877)	(19.9)

7. מצב כספי (המשך)

7.3 דוח הכנסות (הפסדים) (במיליוני ש"ח)

סעיף	ינואר עד ספטמבר 2022	ינואר עד ספטמבר 2021	שנת 2021	אחוז שינוי ספטמבר 2022 ספטמבר 2021
ממזומנים ושווי מזומנים	359	(17)	(91)	-
מאג"ח מיועדות	(10,619)	9,253	12,920	-
מניירות ערך אחרים שאינם סחירים	15	5,270	7,219	(99.72%)
סך הכל מניירות ערך שאינם סחירים	(10,604)	14,523	20,138	-
מאג"ח סחירות	(6,605)	29	2,019	-
ממניות סחירות	(6,118)	5,604	7,129	-
סך הכל מניירות ערך סחירים	(12,723)	5,632	9,149	-
מפיקדונות והלוואות	140	569	585	(75.40%)
ממקרקעין ורכוש קבוע	6	11	55	(45.45%)
הכנסות אחרות	14	8	10	75.00%
סך הכל	160	588	650	(72.79%)
סך כל הדוח	(22,807)	20,726	29,847	

7. מצב כספי (המשך)

7.4 דווח הוצאות (באלפי ש"ח)

הוצאות הנהלה וכלליות

הוצאות הנהלה וכלליות לפני השתתפות בהוצאות, הסתכמו בסך של כ- 90 מיליון ש"ח בתשעת החודשים הראשונים של השנה וזאת לעומת סך של כ- 170 מיליון ש"ח בתקופה מקבילה אשתקד. קיטון בשיעור של כ- 47.5%. עיקר השינוי נובע מעדכון חד פעמי של ההתחייבות לעובדים על פי חישוב אקטוארי וביטול הפרשה משנים קודמות.

סעיף	ינואר עד ספטמבר 2022	ינואר עד ספטמבר 2021	גידול (קיטון)	אחוז שינוי ספטמבר 2022 ספטמבר 2021
שכר ונלוות	87,779	86,037	1,742	2.0%
שינוי בהתחייבות להטבות לעובדים(*)	(63,888)	(5,927)	(57,961)	-
סך הכל שכר	23,891	80,110	(56,219)	(70.2%)
הוצאות תפעול	24,062	39,725	(15,663)	(39.4%)
הוצאות אופאל - חטיבת המחשוב	41,718	51,085	(9,367)	(18.3%)
סך הכל הוצאות	89,671	170,920	(61,249)	(47.5%)
השתתפות בהוצאות	(13,904)	(14,153)	249	(1.8%)
סך הכל הוצאות נטו	75,767	156,767	81,001	(51.7%)

(*) ברבעון השני 2022 שונתה המדיניות החשבונאית המתייחסת לחישוב ההתחייבויות בגין הטבות לעובדים לאחר פרישה, חופשה ותוכניות הטבה אחרות לזמן ארוך. עד למועד השינוי חושבה ההתחייבות בהתאם להסכמי העבודה והסכמי פרישה לגבי כל העובדים שהשתייכו להסכמים קיבוציים בהם ניתן היה לפרוש בפרישה מוקדמת. החל מרבעון שני 2022 חושבה ההתחייבות על בסיס אקטוארי הלוקח בחשבון הנחות שונות המתבססות בין היתר על ההסכמים הקיבוציים החדשים שנחתמו השנה. ההנחות העיקריות בבסיס החישוב הינן: שיעורי עזיבה, עליות שכר עתידיות ושיעורי ההיוון.

כתוצאה מהשינוי במדיניות החשבונאית, קטנה ההתחייבות בכ-60 מ"ח כך שסך הוצאות השכר בתקופת הדיווח קטנו ובמקביל גדל הון העמיתים בקרן בסכום זהה. מחוסר מהותיות, לא עודכנו הנתונים לתקופות ההשוואה. ברבעון הנוכחי לא נדרש עדכון בסכום ההתחייבות. בנוסף כתוצאה מעדכון חד פעמי של הפרשות משנים קודמות, קטנו ההוצאות התפעוליות בתקופת הדיווח בסך של כ-14 מיליון ש"ח.

7. מצב כספי (המשך)

7.5 ניתוח השקעות

יתרת הנכסים ליום 30 בספטמבר 2022 הסתכמה ב- 226.2 מיליארד ש"ח בהשוואה לסך של 259.5 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2021, קיטון בשיעור של כ-12.8%. הקיטון נובע מתשואה שלילית שקוזזה בחלקה על ידי העלייה בשער הדולר ומימוש השקעות נטו לצורך מימון תשלומים לעמיתים.

- יתרת האג"ח המיועדות הסתכמה ב- 91.2 מיליארד ש"ח בהשוואה לסך של 105.3 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2021, קיטון בשיעור של 13.4% הנובע מפרעונות ועלייה בווקטור הריביות.
- יתרת ניירות ערך שאינם סחירים הסתכמה ב- 28.7 מיליארד ש"ח בהשוואה לסך של 25.2 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2021, גידול של 0.98% הנובע בעיקר מהפרשי שער.
- יתרת אגרות חוב ממשלתיות סחירות הסתכמה ב- 38.1 מיליארד ש"ח בהשוואה לסך של 44.2 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2021 קיטון של 14% הנובע בעיקר מעליה בווקטור הריביות. אגרות חוב ממשלתיות סחירות מהוות 16.83% מסך הנכסים ותרומתן לתשואה בתקופת הדיווח הינה הפסד של 2.52%.
- יתרת אגרות חוב קונצרניות סחירות הסתכמה ב- 5.1 מיליארד ש"ח בהשוואה לסך של 4.1 מיליארד ש"ח ב-31 בדצמבר 2021. גידול של 21.72% הנובע מהשקעות חדשות בניכוי מימושים נטו בסך 1.2 מיליארד ש"ח והפסד בסך 0.3 מיליארד ש"ח הנובע בעיקר מהעלייה בווקטור הריביות. אגרות חוב קונצרניות סחירות מהוות 2.23% מסך הנכסים ותרומתן לתשואה בתקופת הדיווח הינה הפסד של 0.13%.
- יתרת מניות וניירות ערך סחירים הסתכמה ב- 36.9 מיליארד ש"ח בהשוואה ל- 49.4 מיליארד ש"ח ב- 31 בדצמבר 2021. הקיטון של 25.4% נובע ממימושים נטו בסך 6.4 מיליארד ש"ח ומהפסד בסך 6.1 מיליארד ש"ח מירידה במדדי מניות בחו"ל בתשעת החודשים הראשונים של 2022 במונחים שקליים, כדלקמן: מדד ה- ACWI MSCI ירד ב- 15.3% מדד ה- SP 500 ירד ב- 14.3% בתקופה. מניות סחירות מהוות 16.32% מסך הנכסים ותרומתן לתשואה בתקופת הדיווח הינה הפסד של 2.45%.
- יתרת פיקדונות והלוואות הסתכמה ב- 18.4 מיליארד ש"ח בהשוואה לסך של 17.8 מיליארד ש"ח ב- 31 בדצמבר 2021. גידול של 3.21% הנובע מ- 0.1 מיליארד ש"ח רווח עקב העלייה בשער החליפין של הדולר בקיזוז העלייה בווקטור הריביות ובתוספת השקעות חדשות נטו בסך 0.5 מיליארד ש"ח. פיקדונות והלוואות מהוות 8.13% מסך הנכסים ותרומתן לתשואה בתקופת הדיווח הינה רווח של 0.06%.
- יתרת המזומנים והחייבים הסתכמה ב- 6.5 מיליארד ש"ח בהשוואה לסך של 10.6 מיליארד ש"ח ב- 31 בדצמבר 2021, ותרומתם לתשואה בתקופת הדיווח הינה 0.14%.

7. מצב כספי (המשך)

7.6 איזון אקטוארי בקרנות

ליום 30 בספטמבר, 2022, לאחר רישום כל יתרת הסיוע הממשלתי שטרם שולם ורישום חלק מכרית הביטחון, הקרנות מאוזנות.

7.7 ההתחייבות האקטוארית

הדוח ליום המאזן נערך בהתאם לאמור במכתב שהופנה למשנה לממונה על שוק ההון בטוח וחסכון, מיום 13 באפריל 2008, המפרט את שיטת העדכון האקטוארי הנדרש בדוחות ביניים ביחס לדוח השנתי האחרון, ההערכות המצ"ב בוצעו באופן הבא: על בסיס תזרימי תשלומי הקרן נטו וגביית דמי הגמולים נטו כפי שהיו במאזני הקרנות ליום 31/12/2021.

התזרימים הותאמו ליום המאזן ע"י התאמתם להנחות התמותה והשיפור העיתידי בתוחלת החיים כפי שפורסמו בתיקון הוראות החוזר המאוחד לעניין מדידת התחייבויות - עדכון מערך ההנחות הדמוגרפי בביטוח חיים ועדכון מודל שיפורי תמותה לחברות ביטוח ולקרנות הפנסיה 2022-9-18 מיום 30/06/2022 בנוסף ע"י הפחתה של החודשים מינואר ועד יום המאזן, מהתזרים לשנת 2022.

התזרימים מודדו בהתאם לשיעור שינוי המדד מהמדד בגין חודש 11/2021 (פורסם ביום 15/12/2021) למדד בגין החודש שקדם למועד המאזן (המדד הידוע האחרון במועד המאזן).

שיעורי הריבית חסרת הסיכון – שיעורי הריבית צמודי מדד שפורסמו ע"י החברה המצטטת בסמוך ליום המאזן. נתוני הנכסים כפי שהתקבלו ליום המאזן.

השינוי בגירעון בתקופת הדוח נובע בעיקר מהשפעות התשואה והשינוי בווקטור הריביות על הנכסים ועל ההתחייבויות הפנסיוניות ומעדכון הנחות התמותה והשיפור העיתידי בתוחלת החיים.

7.8 שכר ממוצע במשק (שמ"ב)

במהלך שנת 2021 אומדן השמ"ב (ממוצע 12 חודשים של השמ"ב – ממודדים) לפיו מחושבות הקצבאות בפרישה עלה ריאלי בכ- 5.2% אל מול ההנחה של גידול ריאלי של 1.2%, ביטוי לגידול בהתחייבות בשל עליה זו מופיע בדוחות התנועה של הקרנות ומסתכם בכ- 3 מיליארד ש"ח.

גידול זה הוא בנוסף לגידול בהתחייבויות של כ- 3.3 מיליארד ש"ח שהוצג במאזן שנה קודמת בשל עליית אומדן השמ"ב הריאלי 5.08% בשנת 2020.

במהלך הרבעון הראשון השני והשלישי של שנת 2022 אומדן השמ"ב ירד ריאלי בכ- 1.9% (נומינלי עלה ב- 2.5%). המשך ירידה באומדן השמ"ב הריאלי בשנת 2022 תביא לקיצוץ חלק מהגידול בהתחייבויות מסיבה זו, שנרשם כאמור לעיל, בשנתיים האחרונות.

7.9 אופן חישוב הסיוע לקרנות

כפי שפורט בדוחות הכספיים השנתיים של הקרנות ליום 31 בדצמבר, 2021, קיימות סוגיות בנושא אופן חישוב הסיוע הממשלתי לקרנות, הנמצאות בדיון בין הקרנות לבין משרד האוצר. נכון למועד פרסום הדוח הרבעוני, לא הסתיים בירור הסוגיות כאמור.

הנתונים הכספיים של הקרנות לרבעון זה מביאים בחשבון את האמור בטיטות ההכרעה של הממונה על שוק ההון ממרס 2010, לעניין עמדת משרד האוצר במחלוקת שבין המדינה לבין הקרנות בנוגע לסיוע הממשלתי. יצוין כי אין בהצגת הדוחות הכספיים לרבעון זה במתכונת האמורה כדי לגרוע או לוותר על כל זכות או טענה של הקרנות.

מאחר שאימוץ סופי על ידי הממונה על שוק ההון של דרך החישוב כאמור בטיטות ההכרעה, אם יתבצע, יביא למעשה להפחתה בהיקף הסיוע הישיר שתעביר הממשלה לקרנות הוותיקות שבהסדר, הוחלט להעביר את המחלוקות האמורות להכרעתו של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (כלכלי-פיסקאלי), תוך מתן זכות לכל אחד מהצדדים להעביר את ההחלטה שתתקבל לבחינה נוספת של היועץ המשפטי.

7. מצב כספי (המשך)

7.10 חוק גיל הפרישה לנשים

בשל דחיית ההעלאה של גיל הפרישה לנשים משנת 2012, נוצר גירעון אקטוארי שחייב ביצוע איזון והפחתת זכויות לעמיתים, בשל תוספת התחייבויות לקרנות של כ- 5 מיליארד ש"ח. ההחלטה על האיזון התקבלה בשנת 2018 והפחתת הקצבאות נדחתה מספר פעמים, בשל הכוונה להעלות את גיל הפרישה לנשים והקושי לבצע זאת בשל המצב הפוליטי.

ביום 4 בנובמבר 2021 אישרה הכנסת בקריאה שנייה ושלישית את חוק התכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2021-ו-2022), התשפ"א-2021 ובכלל זה את פרק ה' הקובע את העלאת גיל הפרישה לנשים באופן מדורג עד לגיל 65.

ביום 8 בנובמבר 2021 פנה המנהל המיוחד של הקרנות לממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון במשרד האוצר בבקשה להפעיל את סמכותו בהתאם לסעיף 78 לחוק הפיקוח ובהתאם לסעיף 64 לתקנון האחד על מנת לפעול בשינוי מהנחיית הממונה על שוק ההון שניתנה ביום 14 ביוני 2018 ולא לבצע הפחתה של זכויות פנסיונרים, מבטחים, שארים וזכויות אחרות שמשלמות הקרנות בשל הגדלת התחייבויות הנובעות מאי העלאת גיל הפרישה לנשים וזאת החל ממועד קבלת האישור.

ברקע פנייתו של המנהל המיוחד, כאמור, עומד מכתבו של החשב הכללי במשרד האוצר למנהל המיוחד מיום 28 באוקטובר 2021, בו הודיע החשב הכללי כי לאור ההעלאה הצפויה בגיל הפרישה לנשים ולנוכח הפער שיוותר בהתחייבויות הקרנות הוותיקות שבהסדר, ככל שהפער האמור כרוך במצב שבו הקרנות האמורות נמצאות בגירעון אקטוארי, בנטרול התחייבויות המכוסות על ידי כרית הביטוח, ובמטרה לאזן את הגירעון האמור, הרי שעל דעת הממונה על התקציבים, המדינה תעביר את סך הסיוע הממשלתי השנתי לקרנות בשנים 2022 עד 2035, לאחר יום 30 בספטמבר של כל שנה.

דחית מועד העברת הסיוע, בהתאם למפורט במכתבו של החשב הכללי, תביא לכך ששווי ההון יעלה, מה שיביא להפחתת הגירעון המצרפי הצפוי של הקרנות. (יצוין עוד כי החשב הכללי ביקש כי עד ליום 30 בספטמבר 2022 יועבר אליו ולממונה על התקציבים עותק ממאזן האקטוארי המעודכן של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר ליום 31 בדצמבר 2021, כפי שהועבר לבחינת הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון).

ההשפעה המצרפית של דחית גיל הפרישה, ודחית מועד העברת הסיוע, בהתאם לתנאים שנקבעו לכך, צפויות להביא לכך שהגירעון המצרפי הצפוי של כל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר יהיה בשיעור הנמוך מ- 0.65% מסך כל התחייבויות הקרנות, ולכן, בהתאם לקבוע בסעיף 65.ג. לתקנון האחד, ניתן להורות על ביטול הפחתת הזכויות לעמיתי הקרנות.

לפיכך ביום 8 בנובמבר 2021 ניתן אישור על ידי הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון, כי החל מיום זה לא יופחתו קצבאות או זכויות אחרות שמשלמות הקרנות.

בהמשך לפנייה של הקרנות למשרד האוצר בסוף יוני 2022, ביום 21 ביולי 2022 הוצגו לחשב הכללי, לממונה על התקציבים ולרשות שוק ההון המאזן האקטוארי המעודכן של כל הקרנות שבהסדר ליום 31 בדצמבר 2021 וכן חישובי תרחישים למצב הגירעון בקרנות, כפי שנקבע במכתבו של החשב הכללי מיום 28 באוקטובר 2021. בעקבות ההצגה של התרחישים הוסכם עם משרד האוצר על דחיית המועד להעברת הסיוע, כמפורט במכתב. שווי הסיוע במאזן הקרנות יחושב ויוצג בדוחות הכספיים האקטואריים של הקרנות לפי המתווה המפורט במכתב החשב הכללי. עוד סוכם כי במקרה שיחול שיפור משמעותי באיזון האקטוארי של הקרנות, תידון מחדש נחיצות ההסדר והצורך בהמשך דחיית מועד תשלומי הסיוע.

8. תוצאות הפעילות

תשואות קרן הפנסיה (נומינלי ברוטו)

שנת 2021			ינואר עד ספטמבר 2022			עליית מדד המחירים בתקופה
2.40%			4.40%			
תשואת תיק חופשי (ללא סיוע ממשלתי ישיר ואג"ח מיועדות)	תשואת נכסי השקעה (ללא סיוע ממשלתי ישיר)	תשואה כוללת (כולל סיוע ממשלתי ישיר ואג"ח מיועדות)	תשואת תיק חופשי (ללא סיוע ממשלתי ישיר ואג"ח מיועדות)	תשואת נכסי השקעה (ללא סיוע ממשלתי ישיר)	תשואה כוללת (כולל סיוע ממשלתי ישיר ואג"ח מיועדות)	
12.19%	12.50%	11.30%	(7.70%)	(8.70%)	(10.11%)	מבטחים
12.35%	12.83%	11.68%	(8.21%)	(9.13%)	(10.18%)	מקפת
12.14%	12.49%	10.30%	(11.41%)	(10.89%)	(11.88%)	ק.ג.מ
7.81%	11.07%	8.85%	(11.28%)	(10.16%)	(7.58%)	בנין
8.45%	12.41%	9.11%	(11.65%)	(10.68%)	(8.89%)	חקלאים
9.87%	11.88%	9.23%	(10.31%)	(9.67%)	(10.64%)	אגד
11.16%	11.38%	10.06%	(11.93%)	(11.28%)	(12.15%)	הדסה
5.82%	14.91%	8.87%	(9.08%)	(9.62%)	(8.74%)	נתיב
12.04%	12.90%	10.96%	(8.37%)	(9.12%)	(10.41%)	תשואה כוללת

9. השפעת גורמים חיצוניים

התחייבויות תלויות ותביעות:

בתקופת הדוח לא חלו שינויים בהתחייבויות התלויות והתביעות כפי שפורטו בדוחות הכספיים השנתיים פרט למצוין בדוח הכספי הרבעוני.

תביעת קרן הגמלאות של חברי אגד נגד אגד:-

ביום 10.10.2021 ניתן פסק דין חלקי בתביעה בסך כשני מיליארד ש"ח, שהגישה קרן הגמלאות של חברי אגד כנגד אגד, בגין אי-ביצוע תשלומים שונים לקרן, ובכלל זה תשלומים למימון מאות פרישות מוקדמות של חברי אגד בעבר. בית הדין דחה את טענות אגד כי התביעה התיישנה, אף שחלק הארי של עילות התביעה נולד לפני שנת 1986. בית הדין קבע, כי אגד שלטה בקרן באופן שמנע מהקרן אפשרות להגיש תביעה נגדה. בית הדין קיבל חלק מעילות התביעה של הקרן – בית הדין קבע, כי על אגד לשלם לקרן עבור פרישתם המוקדמת של חברים רבים שפרשו פרישה מוקדמת בשלהי שנות ה-70' ובמחצית הראשונה של שנות ה-80', לפי סעיפי התקנון (ג) ו-29(ה) ולשאת בכל הוצאות הניהול של הקרן, בהתאם למפורט בתצהירי הקרן. בית הדין דחה חלק מעילות התביעה (נדחתה התביעה בעניין חבות אגד להשלים את תשואת הקרן ל-6.5% והתביעה לשלם עבור פרישות מוקדמות לפי סעיף 29(ד) לתקנון).

ביום 7.3.2022 הגישה הקרן תחשיב ובו כימות עילות התביעה אשר התקבלו בפסק הדין החלקי. חישוב סכומי העילות שנפסקו לזכות הקרן, נכון למועד הגשת התביעה (1.9.2010), עמד על כ-520 מיליון ש"ח לפי עמדת הקרן. הקרן טענה כי יש להוסיף לסכומי התביעה בעילות שהתקבלו בפסק הדין את התשואה שהניבה השקעת נכסי הקרן מאז מועד הגשת התביעה 1.9.2010 ועד מועד התשלום. לפי חישובי הקרן הסכום עומד על 945 מיליון שקלים נכון ליום 31.12.2021. אגד התנגדה לתחשיב כולל תשואת הקרן, משום שלטענתה הוא לא נתבע בתביעה וביקשה להוציאו מהתיק. בהמשך, הגישה הקרן תחשיב נוסף, הכולל הפרשי הצמדה וריבית כדין מיום הגשת התביעה לסכומי התביעה בעילות שנפסקו, בסכום של 650 מיליון ש"ח נכון ליום 31.12.2021.

גם אגד הגישה כתב כימות עילות התביעה. לשיטת אגד, אוכלוסיית החברים שפרשו קטנה מזו שהגישה הקרן ויש להפחית חלקים לא מבוטלים מהסכומים בטענות שונות. עוד לשיטת אגד אין להוסיף על הסכום הנפסק ריבית כלשהי.

ביום 23.6.2022 במסגרת דיון מוקדם בבקשת עיקול שהגישה הקרן לעיקול נכסי אגד להבטחת קיומו של פסק הדין החלקי, הגיעו הצדדים להסכמה דיונית אשר ייתרה את הדיון בבקשת העיקול, לפיה אגד תמנע ממכירת נכסים או תשלומים מהותיים שלא במהלך העסקים הרגיל ותימנע מחלוקת דיבידנד, אלא אם כן תימסר הודעה מראש באופן שיאפשר שמיעת בקשת העיקול לגופה לפני מועד ביצוע הפעולה בידי אגד..

בית הדין הארצי קבע דיון מוקדם בערעורים שהגישו אגד והקרן ובמסגרת דיון זה, שהתקיים ביום 18.7.2022, הצדדים הסכימו להצעת בית הדין שהערעורים יישמעו במאוחד במהלך הרבעון הראשון של שנת 2023, במקביל להמשך ההליכים בבית הדין האזורי.

במקביל להליכים הנ"ל התנהל בין הצדדים מו"מ לפשרה, וביום 29.9.2022 נחתם בין אגד לבין הקרן הסכם פשרה לסילוק התביעות ההדדיות והערעורים בתיק זה ובתביעת אגד שהוגשה בתיק 45568-12-18 בנושא קבלת כספי דמי גמולים ששולמו לקרן בעד חברי אגד שנפטרו בנסיבות שאינן מזכות לפי התקנון (הקודם) בקצבה (תאונת עבודה, פעולות מלחמה, איבה וכו'), אשר אגד משלמת לאלמנותיהם קצבה מאז פטירתם וכן הוסדרו במסגרת נושאים נוספים. בין היתר הוסכם כי אגד תשלם לקרן 618 מיליון שקלים. נקבעו הסדרי תשלומים והריבית שתחול, שעבוד נכסי אגד להבטחת פירעון התשלומים והסדרים נוספים.

הסכם הפשרה קיבל תוקף של פסק דין בהחלטת בית הדין הארצי מיום 2.10.2022. תביעת אגד בתיק 45568-12-18 נדחתה. בפסק הדין מיום 3.10.2022 שולם לקרן התשלום הראשון על פי הסכם הפשרה, בסך של 100.7 מיליון ש"ח. התשלום הבא צפוי להתקבל בחודש ספטמבר 2023.

תביעת מבטחים נגד התעשייה האווירית בעניין השבת הכספים שהצטברו בחשבון דמי הניהול

בהמשך לתביעה שהגישה מבטחים בעניין השבת הכספים שהצטברו בחשבון דמי הניהול שמבטחים הקצתה לתעשייה האווירית עד לשנת 2002, בית הדין האזורי לעבודה בתל אביב קבע בפסק דינו מיום 28 בדצמבר 2014 כי ההסכמות בדבר שימוש ביתרת דמי הניהול שנצברו בידי התעשייה האווירית - הנתבעת, מנוגדות לדין ומהוות העדפה של קבוצת עובדי הנתבעת, החורגת מהוראות תקנון מבטחים. לפיכך בית הדין הורה לנתבעת להשיב את יתרת דמי הניהול שנצברה לתובעת, על מנת שכלל עמיתי התובעת ייהנו ממנה ולא רק עובדי הנתבעת.

ערעור התעשייה האווירית על פסק הדין נדחה בפסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה מיום 21 באוגוסט 2017. אושר פסק דינו של בית הדין האזורי כי מבטחים זכאית לכספים שנותרו בחשבון דמי הניהול, כאמור.

הדין הוחזר לבית הדין האזורי על מנת שיקבע את ערכי הכספים להחזרה, בשים לב למחלוקת בין הצדדים בדבר שערך הסכום הצבור.

ביום 17 בפברואר 2022 ניתנה החלטתו של בית הדין האזורי לעבודה ובה נקבע כי על התעשייה האווירית לשלם למבטחים, את סכום הקרן שהיה בחשבון ביום 1 בינואר 2003 בסך 38 מיליון ש"ח בתוספת הפרשי הצמדה וריבית כחוק מיום 1 בינואר 2003 ועד התשלום בפועל.

בעקבות ערעורים שהוגשו על-ידי הצדדים, התקיים ביום 8 בנובמבר 2022 דיון בבית הארצי לעבודה.

בתום הדיון בערעורים בבית הדין הארצי, הציע בית הדין לכל הצדדים למחוק את ערעוריהם ולהותיר את החלטת בית הדין האזורי לעבודה בדבר הסכום לתשלום על כנה, וכן כי עניין פסיקת הוצאות (אגרת בית הדין ששולמה על ידי מבטחים) ייפסק על ידי בית הדין לפי שיקול שעתו. הצדדים הסכימו להצעת בית הדין, ובהתאם, ביום 21 בנובמבר 2022 ניתן פסק דין לפיו נמחקו הערעורים ונקבע כי התעשייה האווירית תשלם למבטחים בנוסף לסכום פסק הדין הוצאות משפט סך 175,000 ש"ח. הוסכם בין מבטחים לתעשייה האווירית כי הסכומים שנפסקו ישולמו עד ליום 1 בינואר 2023.

בהתאם לפסק הדין תשלם התעשייה האווירית 77 מיליון שקלים שהם מלוא 38 מיליון השקלים שהיו בחשבון בתוספת הפרשי הצמדה וריבית כדין מיום 1 בינואר 2003 וכן את הוצאות המשפט כאמור.

עד כה שולם סך של 30 מיליון ש"ח ביום 16 במרץ 2022, בהתאם להחלטה. יתרת החוב, שמוערכת בסכום של כ- 47 מיליון ש"ח, תשולם עד ליום 1 בינואר 2023 בתוספת ריבית והצמדה מיום הדוח ועד למועד התשלום.

10. בקורות ונהלים חיצוניים

בהתאם להוראות הדיווח של הממונה על שוק ההון, יחתמו המנהל המיוחד ומנהלת חטיבת הכספים, כל אחד בנפרד, על הצהרה על אחריותם לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי והבקרה הפנימית של הקרנות על הדיווח הכספי, לרבות הערכת האפקטיביות של בקורות אלו, בהתאם להוראות סעיפים 302 ו-404 לחוק הידוע בשם "חוק Sarbanes-Oxley" שנחקק בארצות-הברית.

הוראות סעיף 302 בדבר האחריות לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי מקוימת רבעונית החל מהדוחות הכספיים של שנת 2008.

הוראת סעיף 404 בדבר האחריות לבקרה הפנימית של הקרנות על הדיווח הכספי מקוימת עבור סוף השנה החל מהדוחות הכספיים של שנת 2011.

במסגרת היישום של הוראת סעיף 404 ביצעה הנהלת הקרנות הוותיקות שבהסדר, החל משנת 2009 ובסיוע חברת ייעוץ, מיפוי ותיעוד של כל תהליכי הבקרה המהותיים בהתבסס על המתודולוגיות המקובלות, תוך שימוש במודל הבקרה של (Committee Of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission COSO).

כמו-כן, הקרנות ביצעו, על-פי הדרישות, בחינת אפקטיביות של נהלי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי באמצעות בדיקה בפועל של הבקורות העיקריות.

הקרנות ביצעו עדכון למיפוי ולתיעוד של כל תהליכי הבקרה המהותיים, לרבות לתהליכים מהותיים חדשים על-פי המתודולוגיות המקובלות.

כמו כן, הקרנות ביצעו, בסיוע חברת הייעוץ, בחינת אפקטיביות של נהלי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי באמצעות בדיקה מחודשת של הבקורות העיקריות, וזאת תוך התאמת מדגמי הבדיקות לתוצרי מיפוי הסיכונים.

הערכת הבקורות והנהלים לגבי הגילוי:

הנהלת הקרנות, בשיתוף המנהל המיוחד ומנהלת חטיבת הכספים של הקרנות, העריכו לתום תקופת הדיווח את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של קרנות הפנסיה.

על בסיס הערכה זו, המנהל המיוחד ומנהלת חטיבת הכספים הסיקו כי לתום תקופה זו הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של קרנות הפנסיה הנן אפקטיביות על מנת לרשום, לסכם ולדווח על המידע שקרנות הפנסיה נדרשות לגלות בדוח הרבעוני בהתאם להוראות הדין והוראות הדיווח שקבע הממונה על שוק ההון ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

בקרה פנימית על דיווח כספי:

בתקופת הדוח לא ארע כל שינוי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי.

11. בקרה פנימית על דיווח כספי:

במהלך הרבעון המסתיים ביום 30 בספטמבר, 2022 לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של קרנות הפנסיה על דיווח כספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי.

אסתר

אפי סנדרוב

המנהל המיוחד:

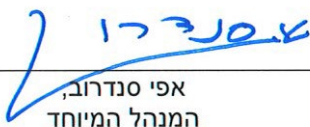
24 בנובמבר, 2022

תאריך אישור הדוח:

הצהרת המנהל המיוחד

אני אפי סנדרוב, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח הרבעוני של קרן נתיב, קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד) (להלן: "קרן הפנסיה") ליום 30 בספטמבר, 2022 (להלן: "הדוח").
 2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
 3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים הרבעוניים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי ואת תוצאות הפעילות של קרן הפנסיה וכן את השינויים בזכויות העמיתים והתנועה בקרן הפנסיה למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.
 4. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית על דיווח כספי של קרן הפנסיה; וכן:
 - (א) קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לקרן הפנסיה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בקרן הפנסיה, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - (ב) קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות הממונה על רשות ההון;
 - (ג) הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של קרן הפנסיה והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-
 - (ד) גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי שאירע ברבעון זה שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-
 5. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לוועדת המנהלה ולוועדת הביקורת, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה:
 - (א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של קרן הפנסיה לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-
 - (ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.


אפי סנדרוב,
המנהל המיוחד

24 בנובמבר, 2022

הצהרת מנהל הכספים

אני רוויטל פיאדה היכל, מצהירה כי:

1. סקרת את הדוח הרבעוני של קרן נתיב, קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד) (להלן: "קרן הפנסיה") ליום 30 בספטמבר, 2022 (להלן: "הדוח").
 2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
 3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים הרבעוניים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי ואת תוצאות הפעילות של קרן הפנסיה וכן את השינויים בזכויות העמיתים והתנועה בקרן הפנסיה למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.
 4. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית על דיווח כספי של קרן הפנסיה; וכן-
(א) קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לקרן הפנסיה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בקרן הפנסיה, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
(ב) קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות הממונה על רשות ההון;
(ג) הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של קרן הפנסיה והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-
(ד) גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי שאירע ברבעון זה שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-
 5. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לוועדת המנהלה ולוועדת הביקורת, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה:
(א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של קרן הפנסיה לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-
(ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.



רוויטל פיאדה היכל
מנהלת חטיבת הכספים

24 בנובמבר, 2022

נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ
(בניהול מיוחד)
קרן פנסיה לעמיתים ותיקים

דוחות כספיים ביניים ליום 30 בספטמבר, 2022
בלתי מבוקרים

תוכן העניינים

מאזנים.....	5
דוחות הכנסות והוצאות	7
דוחות תנועה בקרן הפנסיה	8
ביאור 1 - כללי	9
ביאור 2 - עיקרי המדיניות החשבונאית	9
ביאור 3 - מדד המחירים לצרכן ושער החליפין של דולר ארה"ב	9
ביאור 4 - התחייבויות פנסיוניות	10
ביאור 5 - התחייבויות תלויות ותביעות	11
ביאור 6 - הוצאות הנהלה וכלליות	16
ביאור 7 - אירועים במהלך תקופת המאזן	16

דוח סקירה של רואה החשבון המבקר לעמיתים של נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ - בניהול מיוחד

מבוא

סקרנו את המידע הכספי המצורף של קרן הפנסיה לעמיתים ותיקים של נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד) (להלן - "הקרן"), הכולל את המאזן התמציתי ליום 30 בספטמבר 2022 ואת הדוחות התמציתיים על הכנסות והוצאות והתנועה בקרן הפנסיה לתקופות של תשעה ושלושה חודשים שהסתיימו באותו תאריך.

ההנהלה אחראית לעריכת ולהצגה של מידע כספי לתקופת ביניים זו, בהתאם לתקן חשבונאות 14 של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות "דיווח כספי לתקופות ביניים", בהתאם להנחיות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון לגבי קרנות פנסיה ותיקות להן מונה מנהל מיוחד (להלן - "הנחיות הממונה") ובהתאם לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964 (להלן - "התקנות"). אחריותנו היא להביע מסקנה על מידע כספי לתקופת ביניים זו בהתבסס על סקירתנו.

המידע הכספי ביניים ליום 30 בספטמבר 2021 ולתקופה של תשעה ושלושה חודשים שהסתיימו באותו תאריך, נסקרו על ידי רואי חשבון מבקרים אחרים אשר הדוחות שלהם עליהם מיום 30 בנובמבר 2021 כללו מסקנה בלתי מסוייגת.

היקף הסקירה

ערכנו את סקירתנו בהתאם לתקן סקירה (ישראל) 2410 של לשכת רואי חשבון בישראל "סקירה של מידע כספי לתקופות ביניים הנערכת על ידי רואה החשבון המבקר של הישות". סקירה של מידע כספי לתקופות ביניים מורכבת מבידורים, בעיקר עם אנשים האחראים לעניינים הכספיים והחשבונאיים, ומיישום נהלי סקירה אנליטיים ואחרים. סקירה הינה מצומצמת בהיקפה במידה ניכרת מאשר ביקורת הנערכת בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל ולפיכך אינה מאפשרת לנו להשיג ביטחון שניודע לכל העניינים המשמעותיים שהיו יכולים להיות מזוהים בביקורת. בהתאם לכך, אין אנו מחוויים חוות דעת של ביקורת.

מסקנה

בהתבסס על סקירתנו, לא בא לתשומת ליבנו דבר הגורם לנו לסבור שהמידע הכספי הנ"ל אינו ערוך, מכל הבחינות המהותיות, בהתאם לתקן חשבונאות 14 של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות, בהתאם להנחיות הממונה ובהתאם לתקנות.

א. לאמור בביאור 4 לדוחות כספיים ביניים אלו ולביאורים א' ו-11 לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2021 בדבר התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי ולדוח האקטואר המצורף.

גרעון הקרן לפני הסיוע הממשלתי מסתכם ליום המאזן בסך של כ-18,669 מיליוני ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2021 בסך של כ-21,770 מיליוני ש"ח).
אומדן הסיוע הממשלתי ליום 30 בספטמבר, 2022 מכסה את מלוא סכום הגרעון.

ב. לאמור בביאור 5 לדוחות כספיים אלו בקשר להתפתחות תביעות ותלויות מביאור 15 לדוחות הכספיים השנתיים המבוקרים של הקרן ליום 31 בדצמבר, 2021 ועדכונים חדשים.

בריתמן אלמגור זהר ושות'

רואי חשבון
A Firm in the Deloitte Global Network

תל אביב, 24 בנובמבר, 2022

תל אביב - משרד ראשי

מרכז עזריאלי 1 תל אביב, 6701101, ת.ד. 16593 תל אביב 6116402 | טלפון: 03-6085555 | info@deloitte.co.il

משרד נצרת
מרגי אבן עאמר 9
נצרת, 16100

טלפון: 073-3994455
פקס: 073-3994455
info-nazareth@deloitte.co.il

משרד אילת
המרכז העירוני
583 ת.ד.
אילת, 8810402

טלפון: 08-6375676
פקס: 08-6371628
info-eilat@deloitte.co.il

משרד חיפה
מעלה השחרור 5
ת.ד. 5648
חיפה, 3105502

טלפון: 04-8607333
פקס: 04-8672528
info-haifa@deloitte.co.il

משרד ירושלים
קרית המדע 3
מגדל הר חוצבים
ירושלים, 914510
ת.ח. 45396

טלפון: 02-5018888
פקס: 02-5374173
info-jer@deloitte.co.il

נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)
קרן פנסיה לעמיתים ותיקים

מאזנים

ליום 31 בדצמבר	ליום 30 בספטמבר	
2021	2021	2022
מבוקר	בלתי מבוקר	
	אלפי ש"ח	

נכסים

רכוש שוטף

334,067	511,128	141,191	מזומנים ושווי מזומנים
26,168	27,484	18,911	חייבים ויתרות חובה
360,235	538,612	160,102	

השקעות

אגרות חוב מיועדות שהונפקו לקרן:

945,459	940,811	984,119	עלות מתואמת
577,306	542,222	346,409	סבסוד ממשלתי
1,522,765	1,483,033	1,330,528	

-	-	8,432	ניירות ערך שאינם סחירים
1,294,713	1,252,922	819,256	ניירות ערך סחירים
80,800	53,356	80,800	מקרקעין

סך כל ההשקעות

2,898,278	2,789,311	2,239,016	
1,376	4,211	1,574	השקעה בחברה קשורה

סיוע ממשלתי עתידי בגין אי-העלאת גיל הפרישה לנשים

105,000	112,000	91,000	
3,364,889	3,444,134	2,491,692	סך כל הנכסים

בניכוי - התחייבויות אחרות

365	458	418	מעסיקים
81,714	77,729	83,043	התחייבויות שוטפות אחרות
82,079	78,187	83,461	סך כל ההתחייבויות

3,282,810	3,365,947	2,408,231	סך כל הנכסים, נטו
------------------	------------------	------------------	--------------------------

* סווג מחדש

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים ביניים.

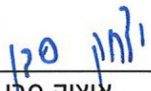
**נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)
קרן פנסיה לעמיתים ותיקים**

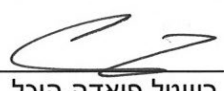
מאזנים

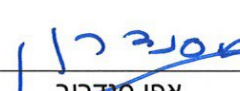
ליום 31 בדצמבר	ליום 30 בספטמבר		
2021	2021	2022	
מבוקר	בלתי מבוקר		
	אלפי ש"ח		
-	-	-	התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (ביאור 5)
24,371,000	22,971,000	20,639,000	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות
(1,560,000)	(1,355,000)	-	סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בעתיד
-	-	(1,210,000)	סבסוד ממשלתי בגין נכסי הקרן שבגינם הקרן תהיה זכאית להבטחת תשואה וצפויה להשקיע בהן בעתיד
(17,028,190)	(16,405,053)	(15,264,769)	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
(2,500,000)	(1,845,000)	(1,756,000)	סיוע ממשלתי בגין כרית ביטחון
3,282,810	3,365,947	2,408,231	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד וסיוע ממשלתי
(20,480,000)	(20,480,000)	(21,770,000)	גרעון אקטוארי לפני אומדן סיוע ממשלתי עתידי
430,000	*453,000	(544,000)	יתרת גרעון לתחילת תקופת הדוח
(1,361,000)	*(214,000)	3,713,000	התפתחויות דמוגרפיות וכלכליות
(406,000)	(18,000)	(68,000)	השפעת השינוי בריביות ההיוון ובתשואות הקרן על הגרעון
47,000	-	-	שינויים אחרים בהנחות ובשיטות שינויי חקיקה ותקנון
(21,770,000)	(20,259,000)	(18,669,000)	יתרת גרעון לסוף תקופת הדוח
סיוע ממשלתי			
סיוע ממשלתי עתידי לפני שינוי בריביות ההיוון:			
490,000	502,000	537,000	סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות שהונפקו לקרן
1,443,000	1,446,000	-	סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד
-	-	1,666,000	סבסוד ממשלתי בגין נכסי הקרן שבגינם הקרן תהיה זכאית להבטחת תשואה וצפויה להשקיע בהן בעתיד
16,183,000	15,940,000	17,156,000	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
2,500,000	1,845,000	1,756,000	סיוע ממשלתי בגין כרית ביטחון
100,000	108,000	102,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי-העלאת גיל הפרישה לנשים
1,054,000	418,000	(2,548,000)	השפעת השינוי בריביות ההיוון על הערכת הסיוע הממשלתי העתידי
21,770,000	20,259,000	18,669,000	
-	-	-	יתרת גרעון לסוף התקופה לאחר ניכוי סיוע ממשלתי
3,282,810	3,365,947	2,408,231	סך הכל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד וסיוע ממשלתי ויתרת גרעון

*סווג מחדש

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים ביניים.


איציק סגן
מנהל אגף דיווח


רויטל פיידה היכל
מנהלת חטיבת הכספים


אפי סנדרוב
המנהל המיוחד

24 בנובמבר, 2022
תאריך אישור
הדוחות הכספיים

**נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)
קרן פנסיה לעמיתים ותיקים**

דוחות הכנסות והוצאות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	לתקופה של תשעה חודשים שהסתיימה ביום 30 בספטמבר		לתקופה של שלושה חודשים שהסתיימה ביום 30 בספטמבר	
2021	2021	2022	2021	2022
מבוקר	בלתי מבוקר			
באלפי ש"ח				

הכנסות (הפסדים)

(2,904)	*(2,064)	9,246	*(507)	974	ממזומנים ושווי מזומנים
מהשקעות:					
349,331	*301,247	(156,080)	*45,303	(31,413)	מניירות ערך שאינם סחירים, נטו
75,621	41,749	(134,792)	(2,196)	(25,491)	מניירות ערך סחירים, נטו
27,430	(8)	(14)	(2)	(3)	ממקרקעין
452,382	342,988	(290,886)	43,105	(56,907)	
466	390	290	128	110	הכנסות (הוצאות), נטו
449,944	341,314	(281,350)	42,726	(55,823)	סך כל ההכנסות

הוצאות

10,771	5,907	6,380	1,949	2,106	הוצאות הנהלה וכלליות (ביאור 6)
439,173	335,407	(287,730)	40,777	(57,929)	עודף הכנסות (הפסדים) נטו - עובר לדוחות תנועה בקרן הפנסיה

*סווג מחדש

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים ביניים.

נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)
קרן פנסיה לעמיתים ותיקים

דוחות תנועה בקרן הפנסיה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	לתקופה של תשעה חודשים שהסתיימה ביום 30 בספטמבר		לתקופה של שלושה חודשים שהסתיימה ביום 30 בספטמבר		
	2021	2022	2021	2022	
מבוקר	בלתי מבוקר				
	באלפי ש"ח				
					סך נכסים, נטו לכיסוי התחייבויות פנסיוניות לתחילת התקופה
2,654,362	2,654,362	3,282,810	3,504,255	2,663,346	
תוספות לנכסים					
					דמי גמולים ממעסיקים ומעובדים עבור:
109,862	83,957	80,448	30,062	28,740	פנסיה מקיפה
					עודף הכנסות, נטו - עובר מדוחות הכנסות והוצאות
439,173	335,407	(287,730)	40,777	(57,929)	
תקבולים אחרים והעברות					
					סיוע שנתקבל או נצבר בגין אי העלאת גיל הפרישה לנשים
14,125	6,890	3,504	-	-	
923,290	923,290	-	-	-	מקדמות בגין סיוע ממשלתי
35,087	27,194	28,139	9,872	10,059	תקבולים בגין פרישה מוקדמת
1,575	1,575	496	-	496	תקבולים בגין רכישת זכויות ואחרות
30,978	22,098	25,507	7,184	7,166	תקבולים מקרנות פנסיה, בעיקר בגין פנסיות משותפות והיוון
(8,000)	(1,000)	(14,000)	3,000	(2,000)	שינוי בגין התחייבות לסיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל פרישה
1,546,090	1,399,411	(163,636)	90,895	(13,468)	סך הכל תוספות (גריעות) לנכסים, תקבולים אחרים והעברות
תשלומים לגמלאים ולאחרים והעברות					
(871,316)	(653,094)	(669,062)	(219,554)	(222,980)	לגמלאים, נכים ושאיירים, נטו
(15,295)	(10,995)	(8,364)	(2,323)	(4,112)	החזרים לעמיתים שפרשו, נטו
(41)	(40)	(6)	-	-	החזרים למעסיקים ואחרים
(30,990)	(23,697)	(33,511)	(7,326)	(14,555)	העברות לקרנות פנסיה, בעיקר בגין פנסיות משותפות והיוון
(917,642)	(687,826)	(710,943)	(229,203)	(241,647)	סך הכל תשלומים לגמלאים ולאחרים והעברות
628,448	711,585	(874,579)	(138,308)	(255,115)	תוספות (קטונות) לנכסים, נטו
3,282,810	3,365,947	2,408,231	3,365,947	2,408,231	סך נכסים, נטו לכיסוי התחייבויות פנסיוניות לסוף התקופה

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים ביניים.

ביאור 1 - כללי

דוחות כספיים אלה נערכו במתכונת מתומצתת ליום 30 בספטמבר, 2022 ולתקופה של תשעה ושלושה חודשים שהסתיימו באותו תאריך (להלן- דוחות כספיים ביניים).

יש לעיין בדוחות אלה ביחד עם הדוחות הכספיים השנתיים של הקרן ליום 31 בדצמבר 2021 והביאורים הנלווים אליהם (להלן- הדוחות הכספיים השנתיים).

ביאור 2 - עיקרי המדיניות החשבונאית

הדוחות הכספיים ביניים נערכו על פי כללי החישוב והדיווח כמתחייב לצורך עריכת דוחות כספיים לתקופות ביניים בהתאם לתקן חשבונאות 14 של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות, בהתאם להוראות הממונה על רשות ההון, ביטוח וחסכון שבמשרד האוצר ובהתאם לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל) התשכ"ד-1964.

הדוחות הכספיים ערוכים לפי כללי החשבונאות ודרישות גילוי אשר נקבעו בהוראות הממונה ובתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים.

ביאור 3 - מדד המחירים לצרכן ושער החליפין של דולר ארה"ב

שער החליפין היציג	המדד הידוע	ליום
של דולר ארה"ב	בנקודות *	
3.543	238.8	30 בספטמבר, 2022
3.229	228.3	30 בספטמבר, 2021
3.110	228.7	31 בדצמבר, 2021
%	%	שיעורי השינוי בתקופה
13.92	4.40	ספטמבר 2022 (9 חודשים)
0.44	2.20	ספטמבר 2021 (9 חודשים)
1.23	1.23	ספטמבר 2022 (3 חודשים)
(0.95)	0.79	ספטמבר 2021 (3 חודשים)
(3.27)	2.42	31 בדצמבר, 2021 (שנתי)

* המדד לפי בסיס ממוצע 1993 = 100.

ביאור 4 - התחייבויות פנסיוניות

א. התחייבות אקטוארית

ההתחייבויות הפנסיוניות הינן בהתאם לדוח האקטוארי שבוצע על ידי האקטואר החיצוני אלן דובין שנערך על בסיס הדוח האקטוארי ליום 31 בדצמבר, 2021.
את ההתאמות ליום 30 בספטמבר, 2022 ביצעה האקטוארית ויקטוריה פטשניקוב.
התזרימים הותאמו ליום המאזן ע"י התאמתם להנחות התמורה והשיפור העתידי בתוחלת החיים כפי שפורסמו בתיקון הוראות החוזר המאוחד לעניין מדידת התחייבויות –
"עדכון מערך ההנחות הדמוגרפי בביטוח חיים ועדכון מודל שיפורי תמורה לחברות ביטוח ולקרנות הפנסיה 2022-9-18" מיום 30/06/2022, בנוסף ע"י הפחתה של החודשים מינואר ועד יום המאזן, מהתזרים לשנת 2022.
התזרימים מודדו בהתאם לשיעור שינוי המדד מהמדד בגין חודש 11/2021 (פורסם ביום 15/12/2021) למדד בגין החודש שקדם למועד המאזן (המדד הידוע האחרון במועד המאזן).
שיעורי הריבית חסרת הסיכון – שיעורי הריבית צמודי מדד שפורסמו ע"י החברה המצטטת בסמוך ליום המאזן. נתוני הנכסים כפי שהתקבלו ליום המאזן.
השינוי בגרעון בתקופת הדוח נובע בעיקר מהשפעות התשואה והשינוי בווקטור הריביות על הנכסים ועל ההתחייבויות הפנסיוניות ומעדכון הנחות התמורה והשיפור העתידי בתוחלת החיים.

ב. איזון הקרן

ליום 30 בספטמבר, 2022, לאחר רישום כל יתרת הסיוע הממשלתי שטרם שולם ורישום חלק מכרית הביטוח, הקרן מאוזנת.
אלמלא הסיוע הממשלתי שהקרן צפויה לקבל לפי הוראות החוק, היה לה גרעון אקטוארי שגובהו נאמד בסך של כ- 18,669 מיליוני ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2021 סך של כ- 21,770 מיליוני ש"ח).
מרבית השינוי בגרעון זה נובע מהשינוי בווקטור הריביות ומתשואה שהושגה בפועל מהשקעות הקרן לעומת התשואה החזויה.

ג. אופן הקצאת הסיוע

במאזן האקטוארי הוקצה הסיוע כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו הוא זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. שיטת חלוקה זו היא בתיאום ואישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון.

ד. כרית ביטוח לקרנות

כאמור בביאור 11 לדוחות הכספיים השנתיים, קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר זכאיות לכרית ביטוח, אשר מעמידה להן המדינה, ואשר נועדה להגן על עמית וגמלאי הקרנות מפני תנודתיות בתשואות חסרות סיכון.

אופן חלוקת הסכומים מכרית הביטוח לכל אחת מהקרנות הוותיקות שבהסדר, נעשית כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו, הוא זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר.
בהתאם לאמור בחוק, השווי ההוגן ליום 30 בספטמבר 2022 של תקרת כרית הביטוח לכל הקרנות הוותיקות שבהסדר המחושב על פי שוויה העתידי במועד אצילת ההון, בהנחה שהסכומים מתוך כרית הביטוח יישולמו כנגד התשלומים השוטפים של הקרנות, מהוון בווקטור הריבית הוא כ- 48,906 מיליוני ש"ח, מתוך סכום זה נרשם סך של כ- 1,756 מיליוני ש"ח לצורך האיזון האקטוארי של הקרן.
בהתאם לקבוע בסעיף 1טו78(ג) לחוק, מחשבים את סכום הכרית באופן הבא:
(א) צבירת העבר- סעיפים קטנים (1) עד (4) קובעים את אופן החישוב של הסכום שהצטבר משנת 2009 ועד מועד המאזן של הגירעון שנוצר בשל ההפרש בין ריבית חסרת סיכון לבין ריבית שנתית צמודה למדד של 4% ובגין אותה התקופה.
צבירת העבר מכרית הביטוח, נכון ליום המאזן, עומדת על סך של 299 מיליוני ש"ח.

(ב) צבירת העתיד- סעיף קטן (5) קובע את אופן החישוב של הסכום שייצבר בגין העתיד, מהשנה שלאחר שנת המאזן ועד מימוש מלוא התחייבויות הקרנות לעמיתיהן.

(ג) סעיף קטן (6) קובע את אופן החישוב של קיזוז הסכומים שיתקבלו במסגרת מימוש כרית הביטוח. נכון למועד המאזן, טרם התקבל סכום כלשהו במסגרת מימוש כרית הביטוח. הסכומים אמורים להתקבל לאחר אצילת נכסי הקרנות וכנגד התשלומים לעמיתים.

סכום הכרית שנרשם בדוחות הכספיים הוא הנמוך מבין שלושת אלה:
גובה הגירעון 1,756 מיליוני ש"ח, תקרת כרית הביטוח (הסכום המיוחס לקרן מתוך תקרה בסך 48,906 מיליוני ש"ח של כל שמונה הקרנות שבהסדר), והסכומים בגין צבירת העבר 299 מיליוני ש"ח בצירוף צבירת העתיד, כהגדרתם לעיל.

ביאור 5 - התחייבויות תלויות ותביעות

בתקופת הדוח חלו עדכונים בחלק מההליכים המשפטיים שנזכרו בביאור מס' 15 לדוחות הכספיים השנתיים, כמפורט להלן:

א. בקשת שלמה הלוי ואברהם חביב לאישור תובענה כנגד מבטחים כתובענה ייצוגית (ביאור 15ה):

מועד לדיון בסוגיות מבנה הקרן נדחה מעת לעת לבקשת התובעים בשל סיבות אישיות של באי כוח המבקשים ונקבע ליום 4.7.2022, ובהמשך נדחה פעם נוספת ליום 17.11.2022. כעת מנסים המבקשים למקד את תביעתם בטענה כי ניתן להיפרע מפוליסת הביטוח של הקרנות אשר אמורה לכסות נזקים שהם תוצאה של מעשים כמו אלה שבהם הורשע מר יצחק כהן. עמדת הקרנות היא שגם הפיצוי שתשלם המבטחת לפי הפוליסה בעקבות פניית הקרנות הם כספי העמיתים. לצורך זה הגישו בחודש יוני 2022 בקשה לגילוי פוליסות הביטוח של הקרנות ופרטים נוספים הקשורים בפוליסות אלו. עמדת הקרן היא כי אין מקום לגילוי הפוליסות שכן הכספים שיתקבלו הינם נכסי עמיתים ולא מקור חיצוני ממנו ניתן לשלם פיצויים. תגובת הקרן הוגשה ביום 13.7.2022 לבית הדין. ניתנה לתובעים זכות להשיב לתגובת הקרן ותשובת המבקשים לתגובה כללה עובדות חדשות ועל כן הגישו הקרנות ביום 17.10.2022 בקשה למחוק חלקים מהתגובה ולחילופין להתיר להם להגיב. ביום 8.11.2022 החליט בית הדין לדחות את בקשת המבקשים לגילוי מסמכים ולתשובה לשאלון וחייבם בהוצאות בסך 3,000 ש"ח.

ב. צדק פיננסי נ' מבטחים (ביאור 15ו)

דיון בבקשה לאישור התובענה כייצוגית התקיים בחודש מאי 2022 וכעת על הצדדים להגיש את סיכומיהם בתיק בהתאם למועדים שקבע בית הדין. ניתנה לתובעים זכות להשיב לתגובת הקרן ותשובת המבקשים לתגובה כללה עובדות חדשות ועל כן הגישו הקרנות ביום 17.10.2022 בקשה למחוק חלקים מהתגובה ולחילופין להתיר להם להגיב – טרם ניתנה החלטה.

ג. אמיר שגב נ' מבטחים (ביאור 15א):

ביום 28.4.2022 הודיעו התובעים כי ביום 27.4.2022 ניתן פסק דין בתביעה נגד רשות המיסים וכי התובעים לומדים את האמור בפסק הדין. במהלך חודש יוני 2022 הגישו המבקשים עמדה ובה הם טוענים כי יש להמשיך בניהול ההליך וזאת משום שלטענתם פסק הדין בתביעה כנגד רשות המיסים לא נותן מענה לנזק שנגרם לגמלאים בשנים: 2012-2015 וכן משום שלא כל הגמלאים יפנו לרשות המיסים על מנת לקבל החזר של סכומי המס שנוכו מקצבאותיהם. עוד ביקשו המבקשים להתיר להם לצרף תובעים נוספים. בחודש יולי 2022 הגישו הקרנות תגובה המתנגדת להודעת התובעים. לעמדת הקרנות נוכח הקביעות בעניין רשות המיסים אין מקום עוד לתביעות כנגדן שכן ניתן מענה נגד רשות המיסים. לטענת הקרנות בתביעה נגד רשות המיסים נקבע במפורש שרשות המיסים הורתה למשלמי הקצבאות כיצד לפעול ולא התירה להם לתת את הפטור הנוסף, אלא בהתאם לאישור מרשות המיסים. הקרנות טוענות כי תביעה ביחס לשנים 2012-2013 התיישנה וביחס לשנים 2014-2015 אין לתובעים עילת תביעה, בהינתן העובדה שהקרנות פנו לגמלאים מספר פעמים בעניין הפטור הנוסף ובהינתן העובדה שהגמלאים יכלו לפנות במועד הגשת התביעה נגד רשות המיסים (2018) ולדרוש החזר מס שנוכה בהתעלם מהפטור הנוסף לו הם זכאים משנת 2012. עוד נטען, כי כספי המס שנוכו הועברו לרשות המיסים ואין הצדקה לחייב את הקרנות לפצות את הגמלאים, אלא שפנו לרשות המיסים ואלה שלא פנו להשבתם. עוד הובהר כי אין לקרנות מקור כספי לפיצוי הגמלאים.

נקבע דיון בבית המשפט ביום 11.9.2022. בקשת אישור מתוקנת הוגשה במהלך חודש אוקטובר 2022 וכן הוגשה בקשה מתנגדת למתן אפשרות להגיש הודעת צד שלישי בידי הקרנות. על הקרנות להגיש תגובה מתוקנת לבקשת האישור עד ליום 1.12.2022 וכן להתייחס לעניין הודעה לצד שלישי. דיון בבקשת האישור נקבע ליום 5.2.2023.

ביאור 5 - התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

ד. תביעה ששון עטרי ואברהם גרינפלד נ' מבטחים (ביאור 15ב):

ביום 24.4.2022 נענה בית הדין חלקית לבקשת התובע והורה כי הממונה על שוק ההון ימסור עמדה בהליך. בית הדין לא קיבל את הבקשה לצירוף הממונה להליך. טרם הוגשה עמדת הממונה בהליך. ביום 6.9.2022 הגיש התובע בקשה לתיקון התביעה והוספת מבקשים – גמלאית קג"מ ועמותת "הצלחה". ביום 6.10.2022 הגישה הקרן תגובה לבקשת התיקון ובה התנגדה לצירוף עמותת "הצלחה" והותירה לשיקול דעת בית הדין את הבקשה לצירוף גמלאים של קג"מ. טרם ניתנה החלטה בבקשת התיקון.

ה. דב השכל נ' הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון (ביאור 15ג):

ביום 22.3.2022 ניתנה החלטת בית המשפט לפיה התיק יקבע לדיון בפני הרכב. הדיון נקבע ליום 12.12.2022.

ו. אליהו אביטל נ' מבטחים קג"מ ומדינת ישראל (ביאור 15טו):

דיון ההוכחות התקיים ביום 16.5.2022 במהלכו נחקרו כל העדים. בתום הדיון ניתנה החלטה על סיכומי הצדדים. ביום 12.7.2022 הוגשו סיכומי התובע וביום 7.11.2022 הוגשו סיכומי הקרנות. ביום 20.10.2022 ניתן פסק דין בתיק סידי נ' קג"מ, לפיו התקבלה התביעה במלואה ונדחו טענות הקרן. נקבע, כי על הקרן לשלם את מלוא שיעור הקצבה הצבור אצלה, וכי אם סכום הקצבה עולה על 70% מהשכר הקובע הגבוה במדינה, יופחת הסכום העודף מחלקה של המדינה. הקרן בוחנת את פסק הדין לצורך החלטה האם יש מקום להגיש ערעור על פסק הדין.

ז. וולף מיכאל נ' מבטחים ואחרים (ביאור 15טז):

ביום 31.3.2022 הוגשה עמדת הממונה. במהלך חודש מאי 2022 הגישו הקרנות תגובה לעמדת הממונה. המבקש לא הגיש תגובה וניתנה לו אפשרות להגישה עד 1 ביוני 2022. ביום 26.6.2022 ניתנה החלטתו של בית הדין האזורי לעבודה לאשר את התביעה כייצוגית. בית הדין קבע כי פרשנות התובע את הוראות התקנון אשר נתמכת על ידי הממונה על שוק ההון ומתיישבת גם עם הוראות חוק הפיקוח ותכליתו, מבססת לכאורה עילת תביעה שניתן לדון בה כתביעה ייצוגית. אגב כך דחה בית הדין את טענת התיישנות של הקרנות על בסיס ההלכה שנפסקה בפרשת פיורסט נגד מבטחים. וקבע, כי טענת התיישנות תתפוס לגבי קצבאות ששולמו 7 שנים או יותר לפני מועד הגשת התביעה.

בית הדין קבע כי אף אם אין לתובעים עילת תביעה ישירה נגד 5 קרנות שיטת שלוש השנים (נוסף למבטחים) הרי שמאחר שהקרנות מנוהלות יחד ולהן תקנון אחד, אין מניעה לאשר את הבקשה גם לגבי יתר הקרנות בשיטת שלוש השנים. עוד נקבע בהחלטה, כי הקבוצה בשמה תנוהל התביעה הייצוגית היא קבוצת הפורשים החל משנת 2012 – המועד בו החליטה מבטחים לפעול באמצעות מערכת מפנה. בהחלטה חייב בית הדין את הקרנות לשלם לב"כ התובע שכ"ט בסך של 100,000 ש"ח ונקבעו הסדרים לגבי המשך הדיון בתביעה עצמה. הקרנות הגישו בחודש יולי 2022 בקשת רשות ערעור ובקשה לעיכוב ביצוע עד להכרעה בה. המבקש ביקש למחוק חלקים מהבקשות האמורות והקרן הגיבה לבקשה זו ביום 31.7.2022. בית הדין הארצי נענה לבקשה לעיכוב פסק דינו של בית הדין האזורי, ביקש להגיע על בקשת רשות הערעור וקבע דיון בה ביום 19.10.2022.

ביום 10.8.2022 ניתנה החלטה בבית הדין הארצי, לפיה בקשת רשות הערעור דורשת תגובה מצד המשיבים ונקבעו מועדים להגשת תגובה מטעם המשיבים לבר"ע ותשובת הקרנות לתגובה. בית הדין אף הציע כי בקשת רשות הערעור תישמע כערעור. ביום 19.10.2022 הגישו המשיבים תגובה לבקשת רשות הערעור ובה התנגדו להצעה, כי תישמע כערעור. הקרנות הגיבו לתשובת המשיבים ובין היתר הודיעו על הסכמתן לדון בבקשה כבערעור. בית הדין הארצי קבע כי הבר"ע תישמע יחד עם הערעור שהגישו התובעים על הקביעה כי הקבוצה תכלול רק מבטחים שהקצבה שלהם חושבה במערכת התפעול החדשה של הקרנות (מפנה) ועד 7 שנים למפרע (התיישנות). נקבעו סדרי שמיעת הערעור. התובעים הגישו סיכום טענות בערעור. הקרנות סיכמו את טענותיהן עד 2.11.2022. דיון בבקשת רשות הערעור ובערעור קבוע ליום 7.11.2022. הקרנות הודיעו ביום 21.11.2022 כי הן מקבלות את הצעת בית הדין הארצי. כעת ממתינים לפסק דין.

ביאור 5 - התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

ז. וולף מיכאל נ' מבטחים ואחרים (ביאור 15טז) (המשך)

בדיון שנערך ביום 7.11.2022, הציע בית הדין לקרן, כי בנסיבות החריגות של התיק היא תמשיך את בקשת רשות הערעור, בכפוף לקבלת הטענה של הקרן בדבר חוסר היכולת של תובעים שהם עמיתים מבטחים להגיש תובענה ייצוגית כנגד יתר הקרנות בשיטת שלוש השנים. על הקרן להגיש את עמדתה להצעה עד ליום 21.11.2022.

ח. שני שוורץ נ' מקפת ומבטחים (ביאור 15ז):

בקשת האישור הוגשה לבית המשפט המחוזי, משכך תוגש בקשה להעברת הדיון בתביעה לבית הדין האזורי לעבודה אשר לו נתונה הסמכות הייחודית לדון בה. דיון קדם משפט נקבע ליום 13.11.2022 ויש להגיש תגובה לבקשה לאישור התובענה הייצוגית עד ליום 14.7.2022.

ביום 25.5.2022 הגישו הקרנות בקשה להעברת הדיון לבית הדין לעבודה וכן בקשה לדחות את המועד להגשת תגובה לבקשה לאישור התובענה כייצוגית עד להכרעה בבקשה בעניין הסמכות. בית הדין נעתר לבקשה בעניין הגשת תגובה לבקשה לאישור עד להכרעה בשאלת הסמכות. דיון קדם משפט התקיים ביום 13.11.2023, ובהמלצת בית המשפט ובהסכמת הצדדים, הועבר התיק לבית הדין לעבודה ונקבע דיון במסגרתו ביום 16.2.2023.

ט. פינינה ברוט נ' קרנות הפנסיה הוותיקות (ביאור 15ז):

התביעה ובקשת האישור הוגשו לבית המשפט המחוזי בחיפה אשר קבע כי על הקרנות להשיב לבקשת האישור עד לחודש יוני 2022. דיון מוקדם נקבע ליום 31.10.2022. התביעה הוגשה בבית המשפט המחוזי בחיפה בטענה כי עניינה של התביעה אינו בתחום סמכותו הייחודית של בית הדין לעבודה. הקרנות סבורות כי הסמכות הייחודית לדון בתביעה נתונה לבית הדין לעבודה ועל כן בשלב הראשון תוגשנה בקשה להעביר את התביעה לבית הדין לעבודה בתל אביב (בת (ים) המוסמך לדון בה).

הקרנות הגישו בקשה לסילוק התובענה על הסף או העברתה לבית הדין לעבודה לאור סמכות העניינית הייחודית ונקבע כי על התובע להגיש תגובה וזאת עד שלושים ימים מקבלת בקשת הקרנות. כמו כן, הגישו הקרנות בקשה למתן ארכה להגשת תגובה מטעמן בבקשה לאישור התובענה כייצוגית וזאת לאור הגשת הבקשה להעברת התובענה לבית הדין לעבודה. טרם הוגשה תגובת הקרנות לבקשת האישור.

בחודש מאי 2022 הגישו הקרנות בקשה להעביר את הדיון לבית הדין לעבודה ומנגד טענו התובעים כי תביעתם היא תביעה נזיקית אשר הסמכות לדון בה נתונה לבית המשפט המחוזי והקרנות השיבו לטענות אלו. הקרנות ביקשו לדחות את המועד להגשת תגובתם עד להכרעה בשאלת הסמכות. בית המשפט קבע כי המועד להגשת התגובה לבקשת אישור התביעה כייצוגית יידחה עד לאחר הכרעה בשאלת הסמכות.

ביום 31.7.2022 קיבל בית המשפט את עמדת הקרנות והורה להעביר את ההליכים לבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב, מאחר שהם עוסקים בפרשנות ויישום התקנון האחיד והם נטועים בלב סמכותו הייחודית של בית הדין לעבודה. נקבע מועד לדיון ביום 24.4.2023 בבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב ועל הקרנות להגיש תגובה מטעמן לבקשה לאישור התובענה כייצוגית. התובעת הגישה בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון על החלטת בית המשפט המחוזי להעביר את התיק לבית הדין לעבודה בתל אביב. הדיון בבקשה יתקיים ביום 12.12.2022.

ביאור 5 - התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

י. ת"א 31312-05-20 כלל חברה לביטוח בע"מ נתיב (ביאור 15):

ביום 14.5.2020 הגישה חברת כלל תביעה כספית בסך של 7,185,677 ש"ח כנגד קרן הפנסיה נתיב. ענינה של התביעה הוא פוליסה לביטוח חיים קבוצתי שערכה עמותת ארגון גמלאי נתיב לחברים בארגון בחברת כלל ביטוח. הפרמיות לתשלום עבור ביטוח החיים נגבו באמצעות הראל שנתנה לקרן נתיב שירותי תפעול (בכל התקופה הרלבנטית). הפרמיות נוכו מקצבאותיהם של הגמלאים שהצטרפו לביטוח לפי כתבי הרשאה מפורשים עליהם חתמו הגמלאים כלפי נתיב והראל.

בשנת 2013 הסכימו כלל וארגון הגמלאים על חידוש הפוליסה בכפוף להעלאת דמי הביטוח. מאחר שכתבי הרשאה שנתנו הגמלאים לניכוי הפרמיות מקצבאותיהם נקבו בסכום מסוים הודיעה הראל (בשם נתיב), כי לא תוכל לחרוג מכתבי ההרשאה ולהגדיל את סכומי הפרמיות לניכוי מקצבאות הגמלאים, אלא אם יימסרו כתבי הרשאה מתוקנים.

חברת כלל וארגון גמלאי נתיב לא פנו כנראה אל הגמלאים על מנת להסדיר מתן כתבי הרשאה מתוקנים שיאפשרו הגדלה של הפרמיות לניכוי מקצבאות הגמלאים.

בשנת 2014 הודיעה חברת כלל על ביטול הפוליסה עקב אי העלאת סכומי הפרמיות כפי שהוסכם בינה לבין ארגון הגמלאים.

מר רונלד טנה, יורש של אחת המבוטחת בביטוח החיים הקבוצתי, אשר נפטרה בשנת 2014 לאחר ביטול הפוליסה, הגיש תביעה כנגד חברת כלל, עמותת הגמלאים וחברת הראל וכן בקשה להכיר בה כייצוגית.

בית המשפט המחוזי דחה את הבקשה הייצוגית כנגד הראל (וקרן נתיב) ואישר את הבקשה הייצוגית כנגד חברת כלל ועמותת הגמלאים.

ביום 14.5.2020 הגישה כלל תביעה נגד נתיב וביקשה לחייב את נתיב לשלם לה את סכום התביעה באמצעות ניכוייה מן הקצבאות שמועברות לגמלאים שהיו מבוטחים בפוליסת הביטוח הקבוצתית. קדמה לתביעה נגד נתיב פנייה מצד חברת כלל ובה דרישה לבצע את הניכוי. נתיב דחתה את הפניה בשל העדר בסיס משפטי כלשהו לביצוע הניכוי המבוקש.

ביום 30.11.2020 הוגש כתב הגנה מטעם נתיב ובו היא דוחה את התביעה מנימוקים שונים ובמרכזם העובדה שפסק הדין המאשר את התביעה כייצוגית אינו יוצר מעשה בית דין נגד הגמלאים ונגד נתיב ועל כן אינו מקנה לחברת כלל זכות לקבל דמי ביטוח מהגמלאים; העובדה שחברת כלל לא עשתה את הגמלאים נתבעים אף שהם החייבים לשיטתה בתשלום דמי הביטוח; העובדה שהקצבאות בגין תקופת הפוליסה שולמו זה מכבר ולא ניתן לנכות מהן דבר.

ביום 13.1.2021 הגישה חברת כלל כתב תשובה לכתב ההגנה. נקבעו סדרי ההליכים המקדמיים לרבות הגשת שאלונים וגילוי מסמכים וכן נקבע קדם משפט ליום 9.3.2021.

במהלך קדם המשפט הובהרה עמדת הקרן ובהמשך בוצעו הליך של גילוי מסמכים ומענה לשאלונים. הקרן הגישה בקשה לסילוק התובענה על הסף. בית המשפט דחה את הבקשה, הוסיף כי הוצאות משפט בסך 7,500 ש"ח לחובת נתיב בגין הבקשה לא ישולמו כעת אלא רק אם התביעה נגדה תתקבל, נוכח הטענות כבדות המשקל שיש לנתיב נגד התביעה, אשר ראויות בירור וקבע כי על התובעת ליתן עמדה לעניין עיכוב ההליכים וזאת עד למתן הכרעה בתובענה הייצוגית שהוגשה ואושרה כנגד כלל.

בתאריך 15.8.2021 ניתן פסק דין בתובענה הייצוגית הנ"ל, אשר קיבל את התביעה הייצוגית לגופה. בעקבות כך הודיעה כלל לבית הדין, כי היא מבקשת לעכב את ההליך כנגד נתיב, וזאת עד לקבלת הכרעת בית המשפט העליון בערעור שבכוונת כלל להגיש כנגד פסק הדין המקבל את התובענה הייצוגית כנגדה.

לבקשת כלל בירור התביעה עוכב עד להכרעת בית המשפט העליון בערעור שהגישה, תוך דיווח על הליכי הערעור אחת ל-6 חודשים. בית המשפט ביקש לקבל דיווח על הליכי הערעור עד ליום 25.4.2022.

עד כה טרם נמסרה הודעה בעניין זה ובירור התביעה מתעכב. לאחר עיכוב בהגשת הדיווח והחלטה של בית המשפט שאי הגשתו תוביל למחיקת התביעה מחוסר מעש, הוגש עדכון מטעם התובעת ביום 12.6.2022 ולאור מועד הדיון בבית המשפט העליון שצויין בו, נקבע כי דיווח נוסף יוגש מטעמה עד ליום 1.3.2023.

ביאור 5 - התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

יא. שלום חרזי נ' מבטחים

פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה בערעור ניתן ביום 29.5.2022. בפסק הדין נדחה הערעור ונקבע כי הלכת קוריצקי אינה חלה על הסכם הרציפות עם הרשויות המקומיות.

בית הדין הארצי קבע, את הברור מאליו, כי קרנות הפנסיה פועלות לפי שני עקרונות מרכזיים, דינאמיות התקנון ושוויון בין העמיתים (שהוא נשמת אפן של הקרנות). בית הדין קבע כי על פני הדברים בעקבות הלכת קוריצקי קיים חוסר שוויון בין עמיתי הקרנות שעברו לעבוד במדינה והחילו על עצמם את הסכם הרציפות ובין יתר העמיתים.

בית הדין הארצי סקר את הרקע לסגירת הקרנות ולתיקון בחוק הפיקוח ש"הלאים" את הקרנות - הפקיע את ניהול הקרנות מידי ההנהלות הקודמות ומינה להן מנהל לפי החוק, וקבע להן תקנון חדש - התקנון האחד.

בית הדין סקר את ההבדלים בין ההסדרים השונים החלים על עובדי מדינה ועובדי הרשויות, ועל מקורותיהם, וקבע כי חרף העובדה שהסכם הרציפות ברשויות זהה בלשונו להסכם הרציפות במדינה, ולמרות שעובדי הרשויות נהנים מהסדר פנסיה המבוסס על ההסדר הקבוע בחוק הגמלאות (חשמ"ג) החל על עובדי המדינה, המקור הנורמטיבי של ההסדרים החלים על עובדי המדינה - חוק הגמלאות - שונה מהמקור הנורמטיבי החל על עובדי הרשויות, אשר נהנים מהסדר פנסיה דומה לזה הקבוע בחוק הגמלאות, מכוח הוראות הסכם קיבוצי, ולא מכוח הוראות חוק. אגב כך באר גם כי הסכם הרציפות במדינה נחתם על ידי שר האוצר לפי הוראה מפורשת בחשמ"ג, בעוד שהסכם הרציפות ברשויות נחתם על ידי מרכז השלטון המקומי ולא חלות עליו הוראות החשמ"ג בדבר הפרוצדורה בה יש לנקוט כדי לשנות את הוראותיו.

בית הדין דחה את טענת ההסתדרות כי כל עוד לא נעשה שינוי בהוראות הסכם הרציפות לפי האמור בסעיף 63א לתקנון האחד, על הקרנות לנהוג לפי הוראות הסכם הרציפות תוך התעלמות מהוראות התקנון האחד. בית הדין קבע כי הוראות חוק הפיקוח לפיו הוראות התקנון האחד יחולו על אף האמור בכל הסכם או הסדר אחר לרבות הסכם קיבוצי, מתייחסת גם להסכם הרציפות ברשויות שהוא הסכם קיבוצי.

עוד קבע בית הדין הארצי כי "הרחבת מעגל הזכאים לקבלת הטבות שאינן עולות בקנה אחד עם הוראות התקנון האחד לקבוצות נוספות של עמיתים אשר יש במאפייניהם דמיון למאפיינים של עובדי מדינה, תעמוד בניגוד גמור לכוונת התיקון לחוק הפיקוח ל"יצירת אחידות במערך הזכויות" (סעיף 78ט) ותסכל את הכוונה לפיה 'לא תהיה הפליה בין עמיתים בקרן'".

סופו של דבר נקבע בפסק הדין כי דינם של עובדי הרשויות והסכם הרציפות ברשויות כדינם של כלל עמיתי הקרנות, אשר זכויותיהם נקבעות בהתאם להוראות התקנון האחד, כפי שנקבע במפורש בחוק הפיקוח, לצורך השגת תכליתו.

יב. תביעת יהושע לדור נ' עמיתים קרנות הפנסיה הוותיקות - (ביאור 15 ג):

נוכח מהלך הדיון בערעור של שלום חרזי, בו השתתפו גם נציגי הצדדים להסכם הרציפות - מרכז השלטון המקומי וההסתדרות וכן רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון, ופסק הדין שניתן בערעור חרזי, ביום 29.5.2022, אנו סבורים כי סיכויי הערעור להידחות עולים מהותית על הסיכון שיתקבל, נוכח קביעות פסק הדין בערעור חרזי.

ביום 14.7.2022 דחה בית הדין הארצי את הערעור בעניין לדור משני נימוקים. העדר עילה נוכח פסק דין חרזי; החרג לפי סעיף 10(3) לתוספת השניה לחוק תובענות ייצוגיות, שעה שהזכויות הן לפי הסכם קיבוצי וארגון העובדים החתום עליו מגלה מעורבות בעניין.

ביום 18.8.2022 הוגשה עתירה לבג"ץ על פסק דינו של בית הדין הארצי. יש להגיש תגובה מקדמית עד ה- 1.12.2022.

יג. ד"ר נאום מילמן נ' מבטחים (ביאור 15 י):

ביום 29.5.2022 ניתן פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה בערעורים שהגישו הקרן והמדינה על פסק דינו של בית הדין האזורי אשר קיבל את תביעתו של ד"ר מילמן. בית הדין הארצי דחה את הערעורים וקבע כי מעמדו הנורמטיבי של הסכם הרציפות עם המוסד לביטוח לאומי זהה למעמדו הנורמטיבי של הסכם הרציפות במדינה, עליו אמר בג"ץ את דברו בפרשת קוריצקי - מבטחים. נקבע כי הוראות חוק שרות המדינה גמלאות חלות על עובדי המוסד מכוח הוראת חוק מפורשת. גם הסכם הרציפות של המוסד עם הקרנות נערך על ידי שר האוצר מכוח סעיפים 86 ו-105 לחוק הגמלאות ולאחר מ"מ עם ההסתדרות וקבלת המלצת ועדת השירות והוא אף פורסם ברשומות.

**נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)
קרן פנסיה לעמיתים ותיקים**

ביאורים לדוחות הכספיים ביניים

ביאור 6 - הוצאות הנהלה וכלליות

במסגרת הניהול המשותף של קרנות הפנסיה שבהסדר משולמות חלק מההוצאות במרכז עבור כל הקרנות. נערכת התחשבות בין הקרנות ונזקפות הוצאות על פי מודל שאושר.

להן ההרכב:	לתקופה של שלושה חודשים שהסתיימה ביום 30 בספטמבר	לתקופה של שישה חודשים שהסתיימה ביום 30 בספטמבר	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	
	2022	2021	2022	2021
	בלתי מבוקר		מבוקר	
	אלפי ש"ח			
שכר ונלוות	1,045	877	3,010	2,644
החזקת משרד ותפעוליות שונות	557	427	1,687	1,422
מחשוב, נטו	504	645	1,683	1,841
סה"כ	2,106	1,949	6,380	5,907
			10,771	

ביאור 7 - אירועים בתקופת הדוח

השפעת החקיקה בנושא הבטחת היציבות בתשואות קרנות הפנסיה

ביום 4 בנובמבר 2021 התקבל בכנסת חוק ההתייעלות הכלכלית לשנות התקציב 2021-2022 בפרק ג לחוק ההתייעלות הכלכלית שעניינו הבטחת היציבות בתשואות קרנות הפנסיה.

בחוק נקבע כי מנגנון אגרות החוב המיועדות יוחלף במנגנון חדש של הבטחה להשלמת תשואה כך ש-30% מנכסי קרנות הפנסיה שעד חקיקת החוק הושקעו באג"ח מיועדות יושקעו בהתאם למנגנון שנקבע בחוק וייהנו מזכאות להבטחת תשואה שנתית של 5.15% צמוד מדד.

ביום 27 ביולי 2022 התפרסם חוזר פנסיה 2022-3-2 המתקן את חוזר פנסיה 2006-4 לעניין הוראות דיווח כספי לקרנות פנסיה וותיקות להן מונה מנהל מיוחד.

החוזר התאים את הוראות הגילוי בדוח הכספי ובדוח האקטוארי של קרנות הפנסיה הוותיקות להן מונה מנהל מיוחד לקיומו של מנגנון הבטחת תשואה, כך שבמאזן החשבונאי ובמאזן האקטוארי נוספו סעיפים המשקפים את המדידה הנדרשת.

הדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2022 כוללים את השפעת המעבר הצפוי ממנגנון של רכישת אגרות חוב מיועדות בתשואה ריאלית שנתית של 4.86% לתקופה של 15 שנים, למנגנון הבטחת תשואה ריאלית שנתית של 5.15% לתקופה של 5 שנים וזאת החל מיום 1 באוקטובר 2022. בהתאם להוראות החוזר, השפעה זו נאמדה נכון למועד הדוחות בקיטון של כ-75 מיליוני ש"ח בהתחייבויות הפנסיוניות, בניכוי סבסוד ממשלתי.